

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Kandidat

Recensionernas retorik

Om könsroller i kulturjournalistiken

Examensarbete nr:

Författare: Sofia Andersson

Handledare: Bo G. Jansson

Examinator: Yvonne Blomberg

Ämne/huvudområde: Litteraturvetenskap

Poäng: 15 hp

Betygsdatum: 2013-06-11

Högskolan Dalarna
791 88 Falun
Sweden
Tel 023-77 80 00

Abstract

At the centre of this study lies the question if normative gender thinking affects the way poetry gets reviewed and how the reviews are written, this in relation to both the gender of the reviewer and the poet. The study crosses three academic fields; gender studies, poetry and journalism, and is based on the cultural studies theory of media affecting and even creating the world around it.

The study is based on two types of analysis. One quantitative analysis based on the thematic criticism theory about detail studies that shows bigger patterns, this analysis focuses on how the poet and his/hers work are being treated in the reviews in areas such as how much space they're given in the newspapers, how they are named by the reviewer and the tendency to quote the reviewed work. And one qualitative analysis based on the new criticism method of close reading, that focuses on the reviewers way of writing and how that may be connected with theories of gender differences, this both connected to the gender of the reviewers and the poets.

The material chosen for this study are all the reviews that were published in the same newspapers and that reviewed two specific poetry works by two specific poets chosen with great sensibility to age and career so that their difference in gender would be the most significant difference between them. The works were chosen based on year of publishing, they were supposed to be published as newly as possible and as close to each other in time as possible. The works I ended up with were *Dimman av allt* (2001) and *Svart som silver* (2008) by Bruno K. Öijer and *Silverskåp* (2000) and *Nu försvinner vi eller ingår* (2007) by Birgitta Lillpers.

The results of this study show several differences in how poetry is being judged and how poetry reviews are being written are connected with the gender of the poets and the reviewer. Lillpers got 35% less space in the newspapers and Öijers poetry got quoted a lot more which confirms that female poetry often is considered as less important than the male poetry, and that men in general tends to be judged as more professional than woman. The male reviewers tended to express themselves with greater certainty than the female reviewers who held a more professional tone in their reviews and focused more on the technical aspects of the poetry. This confirms the theory of the male words are being looked upon as the truth but contradicts the theory of women writing more based on personal experience and of women being less skilled in language techniques.

In conclusion, there are differences in how poetry gets reviewed and how the reviews are written that are connected to the genders of the poet and the reviewer but these differences are complex and does not show a clear normative way of thinking about gender.

Keywords: literary criticism, poetry, gender studies, cultural journalism, cultural studies, literary history, Birgitta Lillpers, Bruno K. Öijer, sociology of literature, new criticism, thematic criticism.

Innehållsförteckning:

1. Inledning	3
1.1. Ämne.....	4
1.1.2 Viktiga koncept.....	4
1.2. Syfte och frågeställning.....	6
1.3. Teori och metod.....	6
1.4. Tidigare forskning	8
2. En grund att stå på.....	9
2.1. I valet och kvalet.....	9
2.2. Herr och fru, fröken och..?.....	14
2.3. Lika barn leka bäst.....	16
2.4. Konsekvenser och essenser.....	17
3. Analys: Recensionernas retorik	20
3.1. Vem syns mest?.....	22
3.1.1 Vem har ordens makt?.....	22
3.1.2 Vem är du vem är jag?.....	22
3.1.3 Vem sa vad?.....	24
3.2. Att recensera en recensent.....	25
3.2.1 Genom olika glasögon.....	25
3.2.2 Samma lika fast olika.....	27
3.2.3 Samma + samma = olika.....	29
4. Diskussion	33
5. Avslutning.....	36
6. Litteraturlista	38

1. Inledning

Skriftspråket är i kris! Tidningsdöden går in i ett nytt skede! Förlagsbranschens ekonomiska tillstånd blir allt sämre! Det är dåliga nyheter, och sorgligt nog är de varken särskilt nya eller ensamma.

Tidningarnas branschorganisation visar att antalet upplagor för samtliga betalda dagstidningars upplagor har sjunkit sedan 1998, kvällspressen med så mycket som 70 %, med undantag för fådagartidningarna. Samma statistik visar att den genomsnittlige läsaren ägnar morgontidningen 31 minuter och kvällstidningen inte mer än 22 minuter.¹

Svenska Förläggareföreningens siffror i sin Branchrapport för 2011 är mer komplexa, men visar entydigt att utgivningen av lyrik har sjunkit. År 2005 utgavs 41 nya titlar och nya upplagor i kategorin *Lyrik och dramatik*. År 2011 är siffran nere på 23 stycken vilket alltså är nära en halvering.²

Journalistiken har en viktig samhällsfunktion i och med att den granskar makten och ger läsaren bredare grepp om tillvaron och mer väl underbyggda åsikter.³ Detta gäller även litteraturkritiken, där recensionen ofta möter långt fler ögon än verket den handlar om. Då detta gäller såväl litteratur som riktar sig till de breda massorna som den som har en smalare målgrupp så blir verken genom sina recensioner mer tillgänglig för alla läsare. Också den som inte har ork eller intresse att ta sig igen om en hel roman eller en snäv diktsamling kan hålla sig à jour med vad som ges ut och debatten kring det genom recensionerna, de blir en bildande institution i sig.⁴

I dessa tider av nedgång är det viktigt att utforska och syna de fält som är i kris, med ett minskat urval av såväl lyrikverk som tidningar får de få som blir kvar desto högre vikt. Den journalistik som skrivs och den lyrik som ges ut måste hålla högsta möjliga kvalitet för att intresset för dem inte ytterligare skall sjunka. Därför har jag här valt att fokusera på någonting som förenar dessa två, nämligen recensioner av lyrik och hur dessa förhåller sig till ett av samtidens ständigt aktuella ämnen; genusnormativa föreställningar.

Anledningen till att jag valt just recensioner av lyrik beror på att lyrikverk i högre grad än andra skönlitterära genrer tenderar att tolkas biografiskt och kopplas samman med författarens person. Därför menar jag att det är intressant att undersöka hur socialt konstruerade uppfattningar kring litteratur och könsroller spelar in i bedömningen av lyrikverk. Arbetet genomförs med en

¹ [Svensk dagspress] <http://www.dagspress.se> (2013-02-21)

² [Branchrapport 2011] <http://www.forlaggare.se> (2013-02-21)

³ Ingela Wadbring, *Journalistikens kommersialisering: mera myt än sanning?: innehållets förändring i svensk dagspress 1960-2010*. Stockholm, 2012, s. 10 f

⁴ Per Rydén, *Domedagar: svensk litteraturkritik efter 1880*. Lund, 1987, s. 432

jämförande analys utifrån recensionerna gällande två verk av poeterna Bruno K. Öjjer och Birgitta Lillpers.

Nedan presenteras ämnet och frågeställningen ytterligare, sedan följer ett längre teoristycke som utmynnar i en metodologisk analysram varvid analysen följer. Arbetet avslutas med en sammanförande diskussion vari svar på frågeställningen ges.

1.1 Ämne

Ämnet för denna uppsats är genusnormativa föreställningars betydelse för retoriken inom det kulturjournalistiska fältet, närmare bestämt lyrikrecensioner. Detta rör bedömningen av kvinnliga och manliga poeters verk utifrån recensentens kön och hur dessa förhåller sig till traditionella synsätt på könsroller både inom litteraturvetenskapen och i samhället i stort, där kvinnan ges ett lägre socialt lägre värde och bedöms vara mindre språkligt kunniga och i sitt skrivande mer emotionellt inriktade än män.⁵ Dessutom rör det recensentens skrivsätt utifrån genusnormativa föreställningar och frågan om huruvida det finns ett könsbundet skrivsätt.

1.1.2 Viktiga koncept

För att på rätt sätt och tillräckligt belysa ämnet för denna uppsats behövs kunskap som täcker de tre fälten som berörs; genus, journalistik och lyrik, vilka nu skall presenteras i nämnd ordning.

Begreppet genus handlar om att definiera vad som är kön och vad som är socialt konstruerade könsroller; genus. Det finns två ämnen som är behjälpliga för att förklara detta, feminismen och maskulinitetsforskningen.

Urverket för den moderna feminismen är Simone de Beauvoirs *Det andra könet* (1949) där hon ger en ingående genomgång av hur kvinnans roll såg ut på 40-talet samt hur den kommit att utformas på det viset. På grund av de Beauvoirs utomordentliga grundlighet äger detta verk fortfarande aktualitet, åldern till trots, även om vissa delar med dagens utveckling i minnet får tas med en viss nypa salt.

Om de Beauvoir är den moderna feminismens moder, så torde Yvonne Hirdman vara den svenska moderna feminismens moder. Nästan 40 år efter *Det andra könet* introducerar hon i *Genussystemet – teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning* genusbegreppet i Sverige, och bekräftar även det som de Beauvoir beskrivit för så länge sedan. Redan med första sidans inledande ord stadfäster, och sammanfattar hon problematiken:

⁵ Yvonne Hirdman, *Genussystemet: teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning*. Uppsala, 1988, s. 1; Anna Williams, *Stjärnor utan stjärnbilder: kvinnor och kanon i litteraturhistoriska översiktsverk under 1900-talet*. Stockholm, 1997, s. 96.

Det som skiljer kvinnoforskare från ”vanliga” forskare är att vi problematiserar förhållandet mellan könen. Framför andra frågor står således den stora frågan: hur kan det komma sig att kvinnor generellt, geografiskt och historiskt, har ett lägre socialt värde än män?⁶

Denna ojämlikhet har lett till att genusforskningen länge fokuserat på kvinnans roll, men på senare år har forskningen som speciellt inriktar sig på den maskulina rollen ökat.⁷

R. W Connell är en av de första, stora maskulinitetsforskarna. Hans *Maskuliniteter* (2008) ger en grundläggande inledning till problematiseringen av den maskulina rollen som någonting socialt skapat vilket lika lite som den kvinnliga rollen alltid stämmer med människan som bär könet.

Både den feministiska forskningen och maskulinitetsforskningen förklarar hur könet ligger till grund för socialt konstruerade roller, genus. Jag kommer i uppsatsen att utgå från Hirdmans definition av ordet genus från 1988 då hon utgår från det engelska begreppet *gender* vilket betecknar det sociala och kulturella könet, vilket resulterade i det svenska ordet genus. Detta är inga oproblematiserade begrepp, men jag anser att den definition jag här angett är nog för denna uppsats syfte.

Genusnormativa föreställningar har inte minst speglats i litteraturen och världen kring det. Anna Williams har i *Stjärnor utan stjärnbilder* (1997) utrett huruvida olika uppfattningar om kvinnor och män är synliga i de svenska litteraturhistoriska verken och vilken effekt de har haft på kanonbildningen. Hennes arbete ger värdefulla insikter om genusperspektivet i den Svenska litteraturhistorieskrivningen samt några viktiga grundstenar för att undersöka genuskillnader inom det litteraturvetenskapliga fältet då hon påvisar att kvinnor under en lång tid varit underrepresenterade och särskiljda i litteraturen.

I Williams arbete påvisas hur litteraturhistorieskrivningen påverkat omvärldens uppfattning om kvinnor och män. Genom begreppet *cultural studies* finns en förklaring till varför också journalistiken kan påverka dessa uppfattningar. *Cultural studies* är en bred teori om olika sätt att studera och förhålla sig till kulturen och dess olika yttringar. Den delen inom teorin som jag tagit fasta på i detta arbete är det att media inte speglar vår verklighet, den skapar den.⁸ Mer specifikt för detta arbete: de genusroller som framträder i media påverkar hur omvärlden uppfattar kvinnor och män därför kan lyrikrecensioner påvisa skillnader i genusuppfattning både inom den litterära världen och i världen i stort.

⁶ Hirdman, 1988, s. 1

⁷ Marcus Herz & Thomas Johansson, *Maskuliniteter: kritik, tendenser, trender*. Malmö, 2011, s. 7

⁸ Madeleine Kleberg ”Feministisk teoribildning och medieforskning” i *Nordisk forskning om kvinnor och medier*. Göteborg, 1993, s. 18f

Ämnet för uppsatsen, genusnormativa tendensers påverkan på recensionernas retorik korsar både det genusvetenskapliga, litteraturvetenskapliga och journalistiska fältet. Den forskning som presenterats ovan visar på hur socialt konstruerade könsroller, genus, påverkat såväl samhälle som litteratur. Här skall vidare utredas huruvida detta även påverkar lyrikrecensionsskrivning.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet är att utreda huruvida recensentens och författarens kön har betydelse för hur lyrik och recensioner av denna produceras och bedöms. Inom litteraturen och forskningen kring denna har det funnits, och finns till viss del fortfarande, förutbestämda meningar om vad som är ”manligt” och ”kvinnligt”. Särskilt borde detta spela in i de genrer som undersöks i detta arbete. Lyriken är knuten på ett speciellt sätt till poeten och är en genre som kvinnan gjorde en relativt sen debut inom.⁹ Då männen fram till 1900-talet var relativt ensamma på lyrikmarknaden fanns gott om tid för deras språk och föreställningsvärld att bli normbildande, vilket problematiserats sedan kvinnorna kom med i bilden.¹⁰ Kulturjournalistiken är en av de få journalistiska genrer som är frikopplad från det strikta neutralitetspatoset som gäller journalistiken i stort, istället har kulturskribenten bara sig själv att utgå ifrån. Texten tillåts vara subjektiv, och närmare kopplad till människan bakom.¹¹

Arbetet sker både utifrån hur det poetiska verket bedöms och utifrån hur recensionen är skriven, med syftet att se om normativa föreställningar om kvinnligt/manligt och kvinnligt/manligt beteende och språk påverkar hur verket bedöms.

Den frågeställning som utkristalliseras ur detta är:

- Skiljer sig bedömningen av ett lyrikverk och hur bedömningen skrivs åt beroende av poeten och recensentens kön?

1.3 Teori och Metod

Detta stycke är en presentation av de teorier jag utgår ifrån och de metoder jag ämnar använda i mitt arbete, dessa presenteras även mer utförligt i 2. En grund att stå på. Jag skall i denna uppsats genomföra en komparativ fallstudie med genusperspektiv utifrån en kvantitativ och en kvalitativ analys.

Den teoretiska grunden finns i den immanent litteratursociologiska metoden där fokus ligger på själva litteraturen (recensionerna) men med den fundamentala grundtanken att all litteratur alltid går

⁹ Lars Bäckström ”Manlige deltagarens redovisning” i *Kvinnor och skapande: en antologi om litteratur och konst tillägnad Karin Westman Berg*. Stockholm, 1983, s. 300, Staffan Bergsten, *Lyrikläsarens handbok*. Lund, 1994, s. 150 f, Terry Eagleton, *En essä om kultur*. Göteborg, 2001, s. 73

¹⁰ Bergsten, 1994, s. 154

¹¹ [Kulturjournalistik] www.ne.se 2013-04-24

tillbaka till de historiska och sociala aspekter som varit framträdande under deras tillblivelse.¹² Utgångspunkten är en del av nykritiken som beskriver författarintentioner och läsarreaktioner. Genom mitt arbete söker jag efter författarens (recensentens) medvetna eller omedvetna intentioner i sin text, vilket i slutändan kan komma att påverka läsarreaktionerna. Här går alltså studiet över i receptionsteorins fokus på de retoriska strategier författaren använder för att påverka sina läsare.¹³ Själva studiet av läsarna hamnar dock utanför ramarna för detta arbete.

I den kvantitativa analysen utgår jag från detaljstudier av texterna och söker efter strukturer i språkbruk och ordval i recensionerna som kan tyda på att genusnormativa tendenser bekräftas, motsägs icke eller är befintliga. Studiet av detaljer för att skönja större strukturer är en metod hämtad från den tematiska kritiken, och framförallt dess textanalytiska stormästare Jean-Pierre Richard.¹⁴ Jag kommer således i presentationen av mitt arbete att fokusera på de större strukturer som framkommer, och inte kommentera enskilda formuleringar annat än då de kan tjäna som belysande exempel.

I den kvalitativa analysen av recensionerna använder jag mig av en nykritisk metod då första steget är närläsning av texterna, faktorer som läsare och omgivande miljö lämnas åt sidan. Denna närläsning syftar till att utreda huruvida det finns genusnormativa tendenser i språkbruket och retoriken som inte faller inom ramarna för den kvalitativa analysen. Denna analysmetod används även för att noggrannare utreda de recensioner som är skrivna av recensenter som recenserat bägge poeterna, då detaljstudiet är av större vikt än de övergripande strukturerna.

Materialet jag arbetar med är recensionerna av fyra verk av två olika poeter. Poeterna har valts med hänsyn till kön, ålder och etablering på marknaden, verken med hänsyn till utgivningsår i förhållande till dagens datum samt att de fyra verken skall vara utgivna vid ungefär samma tidpunkter.

Jag har valt att endast använda mig av de recensioner som publicerats i tidningar där bägge poeterna recenseras. Begränsningen till två verk av två poeter är gjord för att kunna få spridning och samtidigt hålla materialet begränsat till förmån för en utförligare analys, samtidigt som risken minskar att skillnader i bedömningen beror på det enskilda verkets egenart.

Syftet med mina val av teori, metod och min urvalsmetod för materialet är att skapa bredd i arbetet, att se såväl stora strukturer som intresseväckande detaljer och i möjligaste mån undvika att andra

¹² Arild Linneberg, "Litteratursociologi, marxism och nyhistorism" i *En introduktion till den moderna litteraturteorin*. Eslöv, 1997b, s. 42

¹³ Hans H. Skei, "Receptionsetetik och reader-response-kritik" i *En introduktion till den moderna litteraturteorin*. Eslöv, 1997, s. 51

¹⁴ Atle Kittang, "Tematisk kritik" i *En introduktion till den moderna litteraturteorin*. Eslöv, 1997, s. 32 f

faktorer än kön och genusföreställningar spelar in i bedömningen samtidigt som materialet måste ha ett arbetsmöjligt omfång.

1.4 Tidigare forskning:

Två akademiska arbeten ligger särskilt nära det arbete som kommer att utföras i denna uppsats, det handlar om arbeten vilka också de korsar gränsen mellan journalistik och genusvetenskap.

Kerstin Engström skrev 2008 avhandlingen *Genus & genrer - forskningsanknutna genusediskurser i dagspress*. I den tar hon upp forskningsanknutna artiklar som berör genusfrågan i Aftonbladet och DN. Journalisternas förhållningssätt till de forskare de refererar till och deras texter ligger i fokus i hennes arbete. Arbetet är en kvantitativ analys som påvisar förekomsten av ord förknippade med genus och kvinna/man för att reda ut var i tidningarna dessa diskurser förekommer. Hon konstaterar att gällande kultursidorna är det just i recensionerna som dessa ämnen oftast kommer upp, vilket bekräftar att mitt val av studieobjekt är viktigt.

I sin pro gradu uppsats *Nytänkare, finstämda lyriker och kvinnor* (1994) undersöker Jonita Siivonen ett antal olika artiklar i två finlandssvenska dagstidningar. Hon gör dels en kvantitativ analys med fokus på antalet nämnda kvinnor och män, samt en kvalitativ analys med mer djupgående fokus på ett begränsat antal artiklar. I den kvantitativa analysen fokuserar hon på benämningen av personer så som namn, pronomen, adjektiviska uttryck osv. och deras förekomst i antal. I den kvalitativa delen gör hon en mer djupgående analys av vad som står i texterna och hur det påverkar uppfattningen av personerna som omtalas.

Gällande arbetssättet förhåller jag mig närmare Siivonen än Engström, då jag ämnar utföra såväl kvantitativ som kvalitativ analys av texterna. Fokus för mitt arbete är bredare än i Siivonens, och liknar där mer Engströms arbete då även jag fokuserar på hur recensenten förhåller sig till en person (poeten) och dennes text (lyrikverket) som samtidigt är utomstående och själva anledningen till att artikeln/recensionen skrivits.

Detta arbetes egenart bidrar till och kompletterar dagens forskning genom kombinationen det precisa fokuset på lyrikrecensioner och med bredden som täcker in både poetens och recensentens kön.

2. En grund att stå på

kulturjournalistik, benämning på ett brett spektrum av journalistiska genrer, från den litterära essän och recensionen till intervjun och nyhetsreportaget, som har ämnet kultur, i vid mening, gemensamt och skiljer sig från annan journalistik genom att skribenten/reportern tillåts vara subjektiv och inte representera någon annan än sig själv och sin egen sakkunskap. Den fria positionen leder samtidigt till en viss utsatthet för angrepp, som i sin tur kan ge upphov till livliga kulturdebatter.¹⁵

Kulturjournalistik är en genre som på många sätt står fri från den neutralitetsetik som resterande journalistiska genrer står under. Därför är det en genre som är intressant att studera för att söka finna ut vilka genusnormativa tendenser som finns hos recensenten, och i samhället i stort. Här blir begreppet *cultural studies* relevant med teorin om att media skapar allmänna normer, och genom detta även kön. Eller genus.¹⁶ På så vis blir den genusdiskussion som pågår i media densamma som den som pågår utanför. Media och samhälle är åtminstone på denna punkt sammanlänkade.¹⁷

I denna del skall uppsatsens teoretiska utgångspunkter samt metodologiska arbetssätt presenteras ytterligare. Detta presenteras i flera steg, först ett litteraturvetenskapligt orienterat stycke om textanalys och ordval, med fokus på lyrik och genus, 2.1 ”I Valet och kvalet”. I stycke två ligger fokus på genusuppfattningar kopplat till yrkes- eller privatperson, 2.2 ”Herr och fru, fröken och...?”. I näst sista stycket behandlas betydelsen i att bedömas som del av den stora gruppen, eller som del av någonting på sidan av, 2.3 ”Lika barn leka bäst”. I sista stycket 2.4 ”Konsekvenser och essenser”, tas de teoretiska baserna i de tidigare styckena upp och sammanförs till en metodologisk analysram.

2.1 I valet och kvalet

I denna del skall normer kring män och kvinnors språk och språkanvändning kopplas samman med normerna för hur lyrik och journalistik skrivs. Först behandlas mer specifikt språk, sedan ämnesval, därefter hur lyrikens tekniska aspekter har betydelse för bedömningen av dessa. De tekniska aspekter som kommer att utredas är *tema*, *stil* och *form* utifrån definitionerna i *Termlexikon i litteraturvetenskap – från A till Ö* (2008): ”tema: [...]betecknar en abstrakt formulering i form av en *sats* av grundidéerna och -tankarna i ett verk.”, ”stil: en persons sätt att skriva; sätt att uttrycka sig med språket som verktyg”, ”form: [...]Med form avses dels diktverkets *yttre* utseende (t.ex. ett drama), dels dess *inre* form, vilken pekar ut diktarens vision”.¹⁸

¹⁵ [Kulturjournalistik] www.ne.se 2013-04-24

¹⁶ Kleberg, 1993, s. 18 f

¹⁷ John Downing, Ali Mohammadi & Annabelle Sreberny, *Questioning the media: a critical introduction*. Calif., 1995, s. 322-327

¹⁸ *Termlexikon i litteraturvetenskap*. Lund, 2008, s. 46, 111, 115.

En grundläggande förutsättning för detta avsnitt är att språk har fler betydelser än det som syns. Att vilka begrepp som används, grammatik, attityder och värderingar spelar in i hur vi uppfattar och beskriver världen.¹⁹ Såsom Hans Strand konstaterar i antologin *Kraftfält* (1998) ”En central idé inom såväl språkforskning som filosofi och feministisk teori är att språket har makt över tanken.”²⁰ Detta vidareutvecklar Maria Edström i samma antologi med teorin om att inget språk är könsneutralt. Såhär förklarar hon:

Idén om kvinnan som natur och kropp, ställdes av de antika filosoferna i motsats till männen, som definierades som kultur och ande. Vilket den katolska läran och senare franska revolutionens antika svärmeri, integrerades denna syn på kvinnan i det moderna projektet. På antika motsattpar grundlades en offentlig hierarki, där kvinnan blev den passiva och mottagande och mannen den aktive och kreativa.²¹

Detta förhållningssätt bekräftar själva lyrikens utveckling från antiken till samtiden. Lyriken sprang ur Sapphos, en kvinnas, språk och uppfattningsvärld, men länge var det männens språk och iakttagelser som härskade lyrikens värld. Vilket lett till att, eftersom det är mannen som under många hundratals år utvecklade poesin, det är de manliga ämnena och, i den mån det existerar, manliga språket som ses som normen i lyriken. Kvinnorna som undantagen. Detta bekräftas av de Beauvoirs mening att kvinnan som konstant befinner sig i en värld uppbyggd av män. Oavsett om hon enligt gammeldags tradition håller sig hemma eller som den i västvärlden numera vanligt förekommande kvinnan rör sig i det offentliga utan att några ögonbryn höjs, rör hon sig hela tiden i hans värld. Kvinnan måste alltid skapa ett eget ”mot-universum” mot männens värld.²²

Andra menar att kvinnornas sena intåg i lyriken och deras ställning som motpol till det normerande har lett till att de sökt sig nya vägar i språket och att de många gånger visat de prov på stor språklig skicklighet, och nyskapande.²³ Även om kvinnorna nu tagit sig större plats inom lyriken menar ändå Lars Bäckström i *Kvinnor och skapande* (1983) att män är bättre lämpade för poesi än kvinnor. Han menar att romanen är en beskrivande konst som speglar människans verklighet och att därför skulle den kvinnliga ”moderligheten som vetter mot vård och människoförståelse” också vetta mot roman. Samtidigt menar han att det skulle finnas en särskild ”manlig skaparinstinkt” som skulle verka förnyande och konventionsbrytande på litteraturen, en lidelse som skulle leda till ifrågasättande och

¹⁹Hans Strand, ”Att forska om språk och kön: två strategiska val” i *Kraftfält: [forskning om kön och journalistik]*. Stockholm, 1998, s. 162

²⁰Maria Edström, ”Kön i journalistikforskningen” i *Kraftfält: [forskning om kön och journalistik]*. Stockholm, 1998, s. 176

²¹Karin Nordberg, ”Bakslag och barrikader: Historia och kön i medieforskningen” i *Nordisk forskning om kvinnor och medier*. Göteborg, 1993, s. 55

²²Simone de Beauvoir, *Det andra könet*. Stockholm, 1995, s. 370 f

²³Bergsten, 1994, s. 150-59

upptäcktslystnad. En lidelse som skulle vara mer utpräglad inom poesin. En sammanfattning av detta skulle innebära att kvinnor besitter en passiviserande moderlighet som gör deras skapande *beskrivande* och *speglande* medan männen inom litteraturen verkar *förnyande* och *ifrågasättande*.²⁴ Det råder delade meningar om hur kvinnor och män förhåller sig i sitt språk även om flertalet av teorierna gör gällande att det finns en grundinställning att det i kvinnor och män finns olikheter som gör de lämpade för olika litterära genrer, alltså att det finns ett könsbundet språk. Nu skall närmare belysas hur detta påverkar lyriken.

Medan individualiteten suddar ut det partikulära genom sin essentialism, förgör universaliteten det genom sin abstraktion. Men denna abstraktion går mycket bra ihop med individualiteten. Den mänskliga anden existerar faktiskt endast i sina individuella inkarnationer, något som ofta går under namnet poesi.²⁵

Skriver litteratursociologen Terry Eagleton om poesi. Utifrån det är det lätt att förstå att ämnesval för lyrik, precis som annan skönlitteratur, ofta kan kopplas till författarens egen verklighet. Detta påvisas i att män, som tidigare konstaterats, var de som länge dominerade lyrikens utveckling skrev som det som rörde sig i deras värld, deras egna förhoppningar. Det handlade historiskt ofta om krig, och om hjältar. När kvinnorna sedan långsamt började ta sig in bland de skrivande männen kom de från de högre stånden, och dikterna rörde hemmet och freden. Saker som rörde sig i deras liv och värld.²⁶ Därför har vissa bilder om typiskt manliga och typiskt kvinnliga ämnen vuxit fram, och därmed bilder om manlig och kvinnlig lyrik. En annan faktor som är viktig att utreda är den om lyrikverkens tekniska aspekter, då språklig teknisk färdighet länge setts som en manlig egenskap. Enligt det formalistiska synsättet har form och struktur egna historiska och sociala karaktärer. De ger information om ett verks anknytning till strömningar, grupper eller avstånd från dylika.²⁷ Därför ger recensentens förmåga att kommentera på dessa faktorer information om huruvida hen²⁸ ser poeten som en del i ett större sammanhang eller inte. Även inom litteratursociologin nämns formen som en viktig, det är just formen som utgör skiljelinjen mellan vad som är konst och vad som inte är konst.²⁹ Alltså utgör kommentarer på just formen en viktig markör från recensentens sida, är det konst poeten har kreerat eller är det inte det.

²⁴ Bäckström, 1983, s. 300

²⁵ Eagleton, 2001, s. 72

²⁶ Bergsten, 1994, s. 150f

²⁷ Arild Linneberg, "Formalism och strukturalism" i , *En introduktion till den moderna litteraturteorin*. Eslöv, 1997a, s. 12 f

²⁸ *Hen* används i detta arbete istället för uttrycket han/hon för att påvisa att könet på personen som åsyftas inte är känt.

²⁹ Linneberg, 1997b, s. 44

Formen är en av litteraturens tekniska aspekter och just teknisk kunnighet är någonting som ofta kopplats samman med den traditionella maskulina rollen.³⁰ ”Beskrivningar av manlighet innehåller ofta epitet som rationell, instrumentell och emotionellt inkompetent” konstateras det i *Maskuliniteter*, vilket kan ställas mot ”Kvinnans lott är att akta och lyda” som de Beauvoir skriver.³¹ Mannen skulle alltså vara mer tekniskt skicklig och kvinnan mer passiv, någonting som har spelat in i litteraturbedömningen i historien. Enligt Williams uttryckte den store danske kritikern Georg Brandes att kvinnor inte skapar konst ”De skapar endast en känslokommunikation med läsaren. Det konstnärliga skapandet förutsätter däremot *individualitet* och *form*, vilket hör manligheten till.”³² Kritikerns förmåga att kommentera på form och individualitet även för kvinnliga poeters verk är alltså nödvändigt för att de skall bedömas på samma sätt som manliga, och inte genusnormativa föreställningar.

Föreställningarna om vad som är manligt och kvinnligt inom det poetiska språket har här påvisats som ytterst diversifierade, men frågan om manligt och kvinnligt språk gäller även det journalistiska. Enligt gammal tradition såg de journalistiska skrivsätten ut såhär: ”Män uttrycker sig abstrakt, nyktert och objektivt, kvinnor subjektivt och impulsivt därför passar ordnad diskussion med dess parlamentariska former kvinnor illa. Men får de chansen att omedelbart ge uttryck åt sina känslor talar de oftast okonstlat naturligt och utan att tveka.”³³

Återigen beskrivs mannen som instrumentell, och kvinnan som känslös. Precis som inom lyriken var männen länge dominerande inom journalistiken, alltså är det deras skrivsätt som blivit normerande. Inte förrän de första journalisthögskolorna öppnade på 60-talet började kvinnliga journalister faktiskt ses som yrkesmänniskor.³⁴ Utvecklingen har gått framåt men som skall påvisas finns det fortfarande ojämlikheter i branschen. Karin Nordberg skriver i *Nordisk forskning om kvinnor och medier* (1993): ”De ökande sexistiska uttrycken i de svenska medierna i dessa dagar visar hur ett aggressivt kommersiellt patriarkat, som tar plats på den elektroniska scenen – i telefonsexannonser, kvällstidningsbilagornas exponering av kvinnokroppar – ogenerat slår tillbaka mot kvinnorna.”³⁵ Att verka i en dylik värld som kvinna måste göra det svårt att se sig själv som en jämställd yrkesperson, och verka som en sådan. Kanske är det på grund av detta som samtida studier visar att kvinnliga journalister i högre grad än sina manliga kollegor vill påvisa sociala orättvisor

³⁰ Williams, 1997, s. 96

³¹ Beauvoir, 1995, s. 370; Herz & Johansson, 2011, s. 19

³² Williams, 1997, s. 192

³³ Britt Hultén, ”Kön, kontext och gestaltning: från 1930-tal till 1990-tal” i *Nordisk forskning om kvinnor och medier*. Göteborg, 1993, s. 171

³⁴ Nordberg, 1993, s. 50

³⁵ *Ibid.*, s. 57

och läsarens upplevelser, vilket kan kopplas samman med det faktum att kvinnliga journalister länge skrev om så kallat ”mjuk” journalistik, som hälso- och familjefrågor.³⁶

Olika uppfattningar om hur människor bör bete sig baserat på kön spelar också in i hur olika sätt att uttrycka sig byggts upp. Under sekelskiftet skulle den borgerlige mannen lägga stor vikt vid rationell livsföring, självdisciplin och bildning.³⁷ Denna fokus på mannens rationella sida kan komma ur att mannens ord ofta förvirrats med sanningen. Myter, religiösa berättelser och andra berättelser från samhällets tidigaste perioder är skrivna av män därför har deras ord ofta förväxlats med absolut riktighet.³⁸ Utifrån detta kan tänkas att en manlig recensent lättare uttrycker sin åsikt så som sann och riktig medan en kvinnlig recensent oftare tenderar att uttrycka sig mindre starkt och med mer förbehåll. Detta bekräftas av Siivonens undersökning som påvisar att kvinnor oftare än män använder det allmänna pronomenet *man* där män tenderar att använda det starkare, mer tydligt självbegränsande *jag*.³⁹

Enligt Connells teori om dominans och grupptillhörighet, som ytterligare presenteras nedan, torde manliga recensenter också ha en högre benägenhet att söka förhålla sig till manliga poeter, antingen genom ett fjärmande, mer officiellt håll eller genom att själv söka bekräftelse hos poeten, vilket försök till identifiering med denne skulle kunna vara ett tecken på. Samtidigt som kvinnliga recensenter antingen torde försöka efterlikna sina manliga kollegor eller söka efterlikna sina kvinnliga kollegor, enligt denna teori är det även möjligt att kvinnliga recensenter söker bedöma kvinnliga poeter annorlunda för att höja deras status inom den egna gruppen.

Hur recensenten förhåller sig till verket och poeten beror även på vilket syfte recensenten har med sitt arbete. Som Ekenberg konstaterar ”Visserligen varierar det hur öppna och resonerande respektive fastslående och dogmatiska recensionerna är, och hur mycket recensenten talar själv respektive låter det recenserade verket och dess författare tala. Men det hör till litteraturkritikens massmediala karaktär att vara inte endast en presentation av det aktuella verket, utan också en del av kritikerns egenreklam.”⁴⁰ En recensent som låter verket och poeten få stor plats i recensionen lägger mer fokus på bedömningen medan en recensent som håller dessa mer vid sidan av lägger fokus på framställningen av det egna jaget. Om denna tendens visar sig ha genusbundna skillnader kan komma att påvisas av detta arbete.

³⁶ Ibid., s. 50 ff

³⁷ Claes Ekenstam, ”Historisk mansforskning” i *Rädd att falla: studier i manlighet*. Stockholm, 1998, s. 21f

³⁸ Beauvoir, 1995, s.120

³⁹ Jonita Siivonen, *Nytänkare, finstämda lyriker och kvinnor: språklig asymmetri : en studie i det journalistiska språket ur könsperspektiv*. Helsingfors, 1994, s. 95

⁴⁰ Ekenstam, 1998, s. 131f

Efter utredningen i detta stycke kan konstateras att det finns skillnader i hur kvinnligt och manligt språk anses vara. Män kopplas samman med varandra i högre grad, deras utsagor bedöms som rationella och sanningsenliga. Kvinnor ses som vid sidan av den ”manliga” konsten och skriver om en mindre värld och med mer fokus på känslolivet. Dessa tendenser går igen även inom journalistiken där kvinnor anses uttrycka sig mer allmänt och med mer förbehåll än mannen. Enligt teorin om sökande efter bekräftelse inom den egna gruppen har en hypotes om manliga och kvinnliga recensenters benägenhet att personifiera sig med poeten eller bedöma denne olika på grund av kön lags fram. Hur genusroller spelar in i recensentens fokus på bedömningen eller sig själv finns ännu inga teorier om, så det är något som detta arbete kommer att utreda.

2.2 Herr och fru, fröken och..?

I det här stycket ligger fokus på hur poeten står i förhållande till sin text, och hur olika tilltal av denne påverkar hur hen uppfattas. I första delen förklaras olika feminina och maskulina roller, hur de samspelar och vad detta kan få för konsekvenser vid bedömning av litteratur. I sista delen beskrivs hur olika om-/tilltalsord visar på olika förhållningssätt till den om-/tilltalade.

I portalverket *Maskuliniteter* menar R. W Connell att maskulinitet, precis som femininitet, är en social konstruktion.⁴¹ I sin forskning gör han många intressanta noteringar om relationen mellan kvinnor och män, både på ett privat och på ett officiellt plan. Mannen har generellt högre lön och innehar mer ekonomiskt och maktmässigt höga positioner. Mannen blir således dominant, och strävar efter att behålla sin dominans. Om dominansen hotas finns det risk för våld, och detta våld riktas inte bara mot människor av det andra könet utan kan lika väl riktas mot andra av samma kön. Inom maskulinitetsforskningen framhålls av de flesta forskare att enligt det västerländska mansidealet, där den vite, heterosexuelle mannen är normen, kan våldet även riktas mot andra grupper av män. Av rädslan för att domineras kommer ett förakt för de svagare grupperna, alltså söker man bekräftelse hos de egna.⁴²

Detta maktförhållande mellan starkare och svagare grupper skulle kunna tänkas påverka litteraturbedömning på många sätt. Ifall män traditionellt tillhört en ”starkare” grupp, kan man föreställa sig hur manliga poeter främst söker efter att likna andra manliga, ”starka”, poeter eller fjärma sig från dessa för att märka ut sin egenart, ”dominans”.

I samma anda kan tänkas att manliga recensenter har mindre dragning till att förhålla sig till kvinnliga poeter, då de tillhör en ”svagare”, alltså mindre viktig, grupp. Med utgångspunkten att kvinnor också känt av den maktordningen som ovan presenteras kan tänkas att kvinnliga poeter

⁴¹ Raewyn Connell, *Maskuliniteter*. Göteborg, 2008, s. 112

⁴² *Ibid.*, s. 120f

antingen sökt efterlikna den manlige, ”starkare” eller mer ”dominante”, i så fall kan tänkas att kvinnliga poeter och recensenter hellre sökt sig till att likna manliga poeter och recensenter. Detta kan också bero på brist på kvinnliga förebilder då de länge befunnit sig utanför det offentliga, litterära fältet. En annan reaktion hade varit att kvinnorna, liksom männen, sökt bekräftelse inom den egna gruppen.

Som tidigare nämnts har fokus på mannens rationella sida, myter, religiösa berättelser och andra berättelser från samhällets tidigaste perioder som är skriva av män gjort att mannens ord ofta förväxlets med sanningen.⁴³ Detta kan kopplas samman med tidigare konstaterande om mannens språk som mer rationellt och instrumentellt inriktat. Att mannens ord ofta setts som lika med sanningen beror förmodligen lika mycket på tradition som på normering, men påverkar med största sannolikhet hur i första hand manlig, men även kvinnlig litteratur bedöms. Är utgångspunkten att mannens ord är sanningen, då är hans verk lättare att acceptera som det är, svårare att kritisera och skall det kritiseras måste kritikern ha gott på fötterna. Detta skulle alltså peka mot en tendens att manliga poeters verk kritiseras mer grundligt, samtidigt som det kan leda till en ogrundat positiv bedömning. En kvinnlig poets verk skulle i samma anda lättare kunna viftas bort som mindre viktigt.

Hur den som omnämns tilltalar är av stor betydelse. Att nämna någon vid namn är väldigt vanligt förekommande, men hur det görs spelar stor betydelse för hur skribenten förhåller sig till den omnämnde. En överordnad tilltalar den underordnade med förnamn. Att omtalas med endast efternamn tyder på mer respekt. Det finns en tendens att i större utsträckning använda sig av kvinnors förnamn, vilket kan ledas tillbaka till ett äldre samhälle där kvinnan levde till större del i hemmet eller arbetade i andra människors hem där de blev tilltalade med förnamn av de ”högre stående”.

Efternamnet har också historiskt sett en starkare koppling till mannen eftersom kvinnan ofta byter namn vid giftermål. Att tilltala en kvinna, eller man, med förnamn är således en markör, dels att man anser sig stå i en familjär relation till varandra dels att den som omnämner anser sig stå högre i social status än den omnämnda. Naturligtvis betyder ett omnämmande av en persons titel eller yrkesposition att personen bemöts på ett mer offentligt och auktoritärt plan, än om det inte nämns. Siivonen konstaterar utifrån sin egen kvantitativa undersökning att kvinnor i större utsträckning än män omnämns med förnamn och att män i sin tur oftare omnämns med mer auktoritära titel och/eller efternamn. En del kvinnor väljer själva att även använda sitt förnamn i officiella sammanhang just på grund av att efternamnet kan vara förgängligt i samband med giftermål där

⁴³ Beauvoir, 1995, s. 120

kvinnan traditionellt byter till mannens efternamn vilket kan leda till att det också blir det familjära förnamnet som används för kvinnan istället för det officiella efternamnet.⁴⁴

Exempel på ovan nämnda framställningar av män och kvinnor i media visas i Anna Edins kapitel ”Kritstreckskostymen från helvetet” som publicerats i *Mediala hierarkier* (2007) där hon utreder medias bemötande av Tiina Rosenberg som politisk persona som exempel på hur medias behandling och framställan påverkar synen på människan bakom. Detta visar tydligt på hur olika förväntningar som ställs på kvinnor och män i det offentliga rummet.

En tydlig skillnad som påvisas av exemplet Rosenberg är att kvinnan förväntas behandla privatsfären och ha ett personligt tilltal, att kvinnor sexualiseras i högre grad än män och att om kvinnan försöker bryta detta och rör sig för mycket in på mannens professionella fält anklagas hon för okvinnlighet. För att göras lättare att hantera förvandlas Rosenberg snabbt till en av många kvinnliga stereotyper; det sexuella otyglade djuret.⁴⁵

Också med orden som används kan förtryck uttryckas. Rosenberg fick utstå epitet som häxa och olika former av tokstolle. Det är irrelevanta epitet på en politiker, men än mer anmärkningsvärt är att Rosenberg tilltalas med förnamn medan hennes manliga antagonister föräras med efternamn, till och med av hennes (manlige) försvarare!⁴⁶

I detta stycke har flera exempel givits på hur genusnormativa föreställningar påverkar hur kvinnor och män om- och tilltalas i media och vad det får för effekter på hur det uppfattas. Trots att kvinnan nu rör sig i det offentliga rummet hänger en tendens att omnämna henne på mer familjärt sätt kvar sedan en tid då hon var mer bunden i hemmet. Mannen å andra sidan får oftare ett mer respektfullt tilltal som tar fokus från hans person och till hans yrkesroll eller roll som offentlig person. En tongivande teori inom mansforskningen angående mannens dominans och tendensen att söka bekräftelse inom den egna gruppen har presenterats samt myten om den manliga utsagan som sanningen och hur det får det manliga språket att uppfattas som nödvändigt att ta på större allvar. Ur olika synvinklar har här belysts hur genus inte bara påverkar hur texter författas, men även hur män respektive kvinnor omnämns i texter och hur detta kopplas till urgamla föreställningar om manligt och kvinnligt.

2.3 Lika barn leka bäst

Att kontextualisera verk är ett otvivelaktigt sätt att påvisa dela dess tekniska aspekter, men också att de har en plats i den stora litterära världen. Detta understryker även poetens roll som yrkesperson.

⁴⁴ Ibid., s. 40, 50 f

⁴⁵ Anna Edin, ”Kritstreckskostymen från helvetet: Om konstruktionen av Tiina Rosenberg som politisk persona” i *Mediala hierarkier*. Gävle, 2007, s. 140

⁴⁶ Ibid., s. 153

Eller som Williams uttrycker det:

Hur vi strukturerar litteraturen säger något som hur vi värderar den. När författarskap eller texter grupperas och slås ihop markeras också de uteslutna texterna ställning och därför är proceduren med Perkins ord ”an act of criticism”. Följaktligen säger klassificeringen också något om hur vi värderar litteratur inom olika områden. [...] Klassificeringen kan således ses som ett instrument i maktfördelningsprocessen.⁴⁷

I detta stycke skall utredas varför detta är av så stor vikt, samt ifall det traditionellt sätt har funnits genustendentiella skillnader.

Kvinnliga författare, kanske framförallt lyriker, har länge tenderat att tolkas biografiskt, på mer känslösamt hållna grunder. Samtidigt hamnar de fortfarande i en separat grupp, eller under en särskild ”Kvinnorubrik” då deras verk bedöms. På detta vis har den kvinnliga lyriken inte bedömts hålla samma allmänmänskliga anslag som ofta den manliga, och har fråntagits sitt sammanhang.⁴⁸

Mannen beskrivs ofta som autonom, med svårigheter med nära relationer och sitt eget känsloliv som baksida tvärtemot kvinnans rika känsloliv men bristande individualism.⁴⁹ Eller som Nordberg skriver i *Nordisk forskning om kvinnor och medier*: ”Kvinnan i hemmet definieras som det oföränderliga, som natur, och blir därmed garanten för det offentliga och det privata”.⁵⁰ Den ekonomiskt lägre ställningen de stod i gjorde att många av dem föredrog att skriva genrer som genererade mer pengar, nämligen romanen.⁵¹ Kvinnan ansågs även sakna begåvning och den individualitet som det konstnärliga skapande krävde.⁵² Detta har lett till två saker. Dels har männen fått större utrymme på det litterära fältet, och däri lyrikens, och därför blivit normerande. Dels har kvinnorna sorterats in i ett kollektiv vid sidan av då de bedömts.

Detta stycke visar på hur teorier kring män och kvinnors kvaliteter som skribenter påverkat i vilken mån de satts in i större sammanhang. Kvinnan har i större mån hållits vid sidan av då hennes verk bedömts vilket är ett bevis på att kön har spelat roll när verk har bedömts, samtidigt har hennes produktion fråntagits sin individualitet och textens faktiska kvaliteter har setts som mindre viktiga att ta tillvara på. Om detta fortfarande spelar in i litteraturbedömningen idag återstår att se.

2.4 Konsekvenser och essenser

Utifrån den information som samlats i ovanstående stycken har ett par betydande skillnader i bedömningen av lyrikverk samt kvinnligt och manligt språk utkristalliserats. Detta ligger till grund

⁴⁷ Williams, 2007, s. 188

⁴⁸ Wadbring, 2007, s. 14, 72f, 96, 180

⁴⁹ Williams, 1997, s. 192; Herz & Johansson, 2011, s. 19

⁵⁰ Nordberg, 1993, s. 55

⁵¹ Bäckström, 1983, s. 300

⁵² Williams, 1997, s. 192.

för den analysram som kommer att presenteras i detta stycke, tillsammans med noggrannare presentation av den metod som kommer att användas för att undersöka respektive område.

Det har flera gånger gjorts gällande att män bedöms ha mer tekniskt kunnande i sitt skrivande, samtidigt som kvinnor genom sitt senare intåg i lyriken anses använda språket mer innovativt. Därför är det viktigt att se i vilken mån tema, stil och form kommenteras i recensionerna, samt på vilket sätt detta sker. Ligger fokus på tekniska termer och innovationsskap eller bedöms verket utifrån andra premisser? I en djupanalys av recensionerna kommer dessa frågor att utredas, med hänsyn till poeten och recensentens kön och om dessa faktorer gör någon skillnad i bedömningen.

Hur en person om- eller tilltalas visar hur skribenten ställer sig till den han skriver om samt vilken bild hen vill förmedla till läsaren. Därför kommer i en kvantitativ analys räknas i vilken mån poeten om-/tilltalas med för- och/eller efternamn, pronomen eller yrkestitel. Detta kommer att presenteras i tabellform och viktiga/avvikande resultat kommer att analyseras ytterligare.

I anslutning till detta område ligger även hur pass poeten själv kommer till tals i recensionen samt i vilken mån verket citeras. Om poeten själv kommer till tals i vissa frågor kan det vara ett tecken på att hen tas på stort allvar och att recensenten respekterar denne, men sker det för mycket blir fokus för stort på poeten och verket kommer i skymundan. Medan citeringar av verket som recenseras är ett tecken på att recensenten har lagt fokus på arbetet hen skall göra, och tagit verket på allvar. Därför skall även en kvantitativ undersökning göras över hur pass mycket verket citeras och i vilken mån poeten kommer till tals med citat och liknande.

Sist men inte minst skall i den kvalitativa analysen utredas huruvida verket/poeten sätts in i olika sammanhang. Detta skall utredas med känslighet i frågan om vilka sammanhang det är, litterära strömningar, andra författarskap, andra kulturyttringar och liknande.

I den kvalitativa analysen undersöks även recensentens språk, med fokus på tonläge, tendens att uttrycka sig med tvärsäkra uttalanden och hur stor del recensenten ger sig själv och läsaren samt på vilket sätt detta sker. Denna analysdel är även öppen för tendenser som visar sig eftersom arbetet framskrider.

Utifrån fyra större områden; tekniska aspekter, hur poeten om-/tilltalas, mängden citeringar och benägenheten att sätta in verket/poeten i olika sammanhang, och två metodologiska tillvägagångssätt, kvalitativ- och kvantitativ analys, skall recensionernas retorik utredas.

Här följer en tabell som förtydligar arbetet som skall utföras:

Kvantitativ analys	Kvalitativ analys
<ul style="list-style-type: none"> • Antal tecken per poet • Om-/tilltalsord; typ och frekvens. • Citering; längd och frekvens 	<ul style="list-style-type: none"> • Uttrycksmässiga tendenser: tvärsäkra uttalanden, stilnivå. • Tendenser till biografisk tolkning. • Tendenser till identifiering mellan recensent och poet. • Beskrivs poeten som aktiv eller passiv? • Läsertilltal; typ och frekvens. • Vilka sammanhang poeten sätts in i. • I vilken grad och hur verkets tekniska aspekter kommenteras.

3. Analys: Recensionernas retorik

I denna uppsats analyseras sammanlagt 18 recensioner av två verk av de två poeterna Birgitta Lillpers och Bruno K. Öijer. Poeterna är valda utifrån kriterierna att det skall vara en kvinna och en man, men i övrigt vara så lika som möjligt i fråga om ålder och karriärnivå (grad av etablering på marknaden, antal utgivna verk, antal år sedan debuten) för att göra risken så liten som möjligt att det är annat än kön som spelar roll i bedömningen. Vikten av detta bekräftas av Per Rydén's ord i *Domedagar* ”för den väl etablerade diktaren spelar kritiken en annan och sammantaget mindre roll än för debutanten.”.⁵³ Lillpers är född 1958 och har sedan debuten skrivit 16 lyrikverk och romaner fram till och med 2007.⁵⁴ Öijer är född 1951, debuterade 1973 och har sedan dess skrivit 14 lyrikverk och romaner till och med 2008.⁵⁵ Då Lillpers och Öijer således båda intar rollen som etablerade författare vilket borde ta fokus från deras personer, är det extra intressant att se om just faktorn kön/genus på något vis smugit sig in i bedömningen av deras verk.

För att begränsa materialets omfång har två diktverk per poet valts. Dessa har valts ut på grund av sin närhet till samtiden. Detta för att poeterna vid utgivningen skall ha befunnit sig på så pass samma karriärsteg som möjligt. Dessutom skall de ha kommit ut vid så pass samma tidpunkt som möjligt så att diskussionerna och medieklimatet vid tiden för recenserandet skall ha varit så pass lika som möjligt. Jag har valt att inte välja recensioner av samlingsverk, då sådana verk inte speglar poetens verksamhet i den tid som de givits ut.

De verk jag utifrån dessa kriterier kommit fram till är:

Birgitta Lillpers: *Nu försvinner vi eller ingår* från 2007 och *Silverskåp* från 2000.

Bruno K. Öijer: *Svart som silver* från 2008 och *Dimman av allt* från 2001.

En ytterligare begränsning är gjord i och med att endast de recensioner som är publicerade av tidningar som recenserat bägge poeterna har valts. För denna urvalsprocess har verken delats in i två grupper efter utgivningsår, så att recensionerna av de två äldre verken valts utifrån att det båda måste ha recenserats i samma tidning. Och samma sak för de två yngre verken. De recensioner som utifrån dessa kriterier utgör analysmaterialet för denna uppsats är:

⁵³ Rydén, 1987, s. 435

⁵⁴ Lillpers, Birgitta, *Nu försvinner vi eller ingår: dikter*. Stockholm, 2007, s. titelsidans baksida; Olsson, Bernt & Algulin, Ingemar, *Litteraturens historia i Sverige*, 5. Stockholm, 2009, s. 575

⁵⁵ Öijer, Bruno K., *Svart som silver*. Stockholm, 2008, titelsidans baksida; Olsson & Algulin, 2009, s. 573.

Recensioner av verk av Bruno K. Öijer:

Dimman av allt:

- ”Det finns en liten tröst i natten” av Anders Paulrud i *Aftonbladet*.
- ”Nedstigningen har skett” Per-Yngve Andersson i *Nerikes Allehanda*.
- ”Motståndslösa dikter i väl uppkörda spår” av Jesper Ohlsson i *Svenska dagbladet*.
- ”Dikt som brinner” av Eva Ström i *Sydsvenska dagbladet*.

Svart som silver:

- ”Skarpa blickar bakåt” av Hanna Nordenhök i *Aftonbladet*.
- ”Attityd och ytlig populism” av Krister Persson & Peter Grönberg i *Borås tidning*.
- ”Ett provisorium” av Carl Erland Andersson i *Göteborgs-Posten*.
- (Rubrik saknas) Pär-Yngve Andersson *Nerikes Allehanda*.
- ”Mörker med lyskraft” av Andreas Brunner i *Sydsvenska dagbladet*.

Recensioner av verk av Birgitta Lillpers

Silverskåp:

- ”Något som borde angå oss men som vi inte riktigt begriper ännu” av Magnus Ringgren i *Aftonbladet*.
- ”En alldeles egen lyster” av Per-Yngve Andersson i *Nerikes Allehanda*.
- ”Egensinniga ordfogar” av Jesper Ohlsson i *Svenska Dagbladet*.
- ”Njutningsfull vandring i sällsamt landskap” av Eva Ström i *Sydsvenska dagbladet*.

Nu försvinner vi eller ingår:

- ”Var tar vi slut?” av Jenny Tunedal i *Aftonbladet*.
- ”Förtätad och gles bygd” av Lars-Inge Nilsson i *Borås tidning*.
- ”Med blicken rakt mot gränsen” av Amelie Björck i *Göteborgs-Posten*.
- (Rubrik saknas) av Agneta Rosendal i *Nerikes Allehanda*.
- ”Frågor utan svar” av Hanna Nordenhök i *Sydsvenska dagbladet*.

Analysen kommer att ske och presenteras i två steg. I detta är Williams ord vägledande: ”Värderingar och förhållningssätt spåras genom siffror, antal, andelar, omdömen, formuleringar, ordval och tystnad.”⁵⁶

Först sker en kvantitativ studie där jag räknar ut tendenser till genuskillnader baserat på antal ord och vilka ord fördelat på poet och på recensenternas kön. Detta presenteras i 3.1 ”Vem syns mest?”, uppdelat i 3.1.1 ”Vem har ordens makt?” där antalet ord per recension och poet och recensent presenteras, 3.1.2 ”Vem är du vem är jag?” där fokus ligger på om- och tilltalsordens användning och tillsist 3.1.3 ”Vem sa vad?” där tendensen att citera de recenserade verken tas upp.

I 3.2 ”Att recensera en recensent”, följer den kvalitativa analysen där resultat av närläsning av recensionerna presenteras.

⁵⁶ Williams, 1997, s. 190

Målet med den kvalitativa analysen är att se vilka genusnormativa tendenser som finns i hur poeten bedöms, och i recensentens språk. Detta är uppdelat i 3.2.1 "Genom olika glasögon" där fokus ligger på vilka olika tendenser som uppvisas i kvinnliga respektive manliga recensenters språk och bedömning, i 3.2.2 "Samma lika fast olika", utreds detta också i förhållande till också poetens kön. I sista delen, 3.2.3 "Samma+samma=olika", presenteras en djupanalys av de recensioner där samma recensent bedömt verk av båda poeterna. De faktorerna som fokuseras på här är de som tidigare presenterats i analysramen; tekniska aspekter, hur poeten om-/tilltalas, mängden citeringar och benägenheten att sätta in verket/poeten i olika sammanhang.

3.1 Vem syns mest?

I detta avsnitt presenteras den kvantitativa analysen, där uträkningar av antal ord per poet, hur poeten om-/tilltalas och tendensen att citera det recenserade verket presenteras i förhållande både till recensenten och poetens kön. Syftet med detta är att enligt den tematiska kritikens teori genom detaljstudier skönja stora mönster, i detta fall om huruvida recensentens och poetens kön spelar roll i vad som kommenteras i recensionerna och hur.

3.1.1 Vem har ordens makt?

Vid en sammanräkning av antalet tecken i recensionerna fördelat på vardera poet visar sig ett mönster. Lillpers recenserar med totalt 4596 tecken färre, eller 35% kortare recensioner, än Öijer. Siffror som motsvarar en längre recension då genomsnittslängden för de recensionerna som ingår i detta arbete är 3965. Den genomsnittliga längden för Öijers recensioner är 4221, 3710 för Lillpers. Lillpers recenserar alltså med ett betydande lägre antal tecken.

Vid närmare studier visar sig tendenser vad gäller vem som recenserar vem. Av de totalt 9 recensioner/poet som ingår i detta arbete recenserar Öijer av 7 män och 2 kvinnor, Lillpers av 4 män och 5 kvinnor. Det finns alltså en tendens att poeten recenserar av en recensent av samma kön som poeten själv, denna tendens är särskilt stark vad gäller män. Av recensenterna inblandade är 11 män och 7 kvinnor, det kan avläsas som att fler män än kvinnor är aktiva som recensenter.

Angående recensionernas längd i förhållande till recensentens kön är genomsnitt 4060 tecken för kvinnorna och 3905 för de manliga recensenterna alltså ingen betydande skillnad.

3.1.2 Vem är du vem är jag?

Hur poeten om-/tilltalas utgör stor del i hur denne behandlas i recensionen. För att reda ut detta har jag dels tittat på hur stor del av recensionerna som består av om-/tilltalsord för de två poeterna, dels hur stor del av recensionerna skrivna av män respektive kvinnor som består av om-/tilltalsord.

Sedan har om-/tilltalsorden delats upp i olika kategorier, deras förekomst presenteras i tabellen i förhållande till *antalet om-/tilltal i recensionerna*.⁵⁷ I tabellernas sista del presenteras det totala antalet om-/tilltalsord i förhållande till *det totala antalet ord i recensionerna*. Tabelldelen ”Skillnad manlig/kvinnlig recensent i procentenheter” är till för att göra en direkt, överskådlig jämförelse av presenterade resultat för manliga och kvinnliga recensenter i den kolumnen. I sista spalten presenteras kategorin av om-/tilltalsord i procent av alla om-/tilltalsord i alla recensioner.

Birgitta Lillpers

Typ av om-/tilltalsord	Kvinnlig recensent	Manlig recensent	Skillnad manlig-kvinnlig recensent i procentenheter (pe)	Totalt alla recensioner
För- och efternamn	34%	33%	1 pe	34%
Efternamn	29%	14%	15 pe	23%
Tredje person singular + böjningar	16%	67%	51 pe	35%
Yrkestitel	8,6%	2,7%	5,9 pe	6,3%
Total mängd om-/tilltalsord per ord i recensionerna	1,8%	1,6%	0,2 pe	1,7%

Bruno K Öjjer

Typ av om-/tilltalsord	Kvinnlig recensent	Manlig recensent	Skillnad manlig/kvinnlig recensent i procentenheter	Totalt alla recensioner
För- och efternamn	31%	16%	15 pe	19%
Efternamn	34%	26%	8 pe	24%
Tredje person singular + böjningar	25%	55%	30 pe	50%
Yrkestitel	6,2%	4,6%	1,6 pe	4,9%
Total mängd om-/tilltalsord per ord i recensionerna	2,2%	2,6%	0,4 pe	2,5%

Siffrorna visar att Öjjer har fler antal om-/tilltalsord per ord i recensionerna, 2,5 % jämfört med Lillpers 1,7 %. Gällande om-/tilltalsord fördelat på recensentens kön är det svårare att dra några konkreta slutsatser då siffrorna visar på som mest en skillnad på 0,4 procentenheters skillnad mellan de kvinnliga och de manliga recensenterna och det inte finns några tendenser till att recensentens kön skulle påverka frekvensen av användningen av om-/tilltalsord.

⁵⁷ Kategorin ”Förnamn” är inte presenterad i tabellerna då denna endast förekom i recensionerna av Öjjer, detta utreds senare i stycket.

Öijer om-/tilltalas hälften så mycket med både för och efternamn än Lillpers. Dessutom tenderar de kvinnliga recensenterna att oftare använda bägge namnen än de manliga.

Vad gäller om-/tilltal med endast efternamn skiljer sig siffrorna inte nämnvärt åt mellan de båda poeterna, däremot mellan kvinnliga och manliga recenser. Gällande bägge poeterna tenderade de kvinnliga recensenterna att oftare använda endast efternamn än sina manliga kollegor, skillnaden är klart störst vad gäller Lillpers. Vid två tillfällen omnämns Öijer med endast förnamn, av Brunner för *Aftonbladet*. Då detta endast sker vid endast ett tillfälle och alltså torde vara en isolerad händelse analyseras det inte vidare.

Öijer om-/tilltalas oftare med tredje person singular än Lillpers. Här tenderar de manliga recensenterna att oftare använda tredje person singular än de kvinnliga, skillnaden är betydligt större för Lillpers än för Öijer.

Lillpers om-/tilltalas oftare med yrkestitel, även om skillnaderna mellan poeterna är små. Det finns en tydlig tendens att kvinnliga recenser oftare än sina manliga kollegor använder sig av yrkestitel gentemot poeten, störst är skillnaden för Lillpers.

3.1.3 Vem sa vad?

Vad gäller citering av verken i recensionerna syns stora skillnader. Öijer citeras fler gånger, med större mängd tecken, fler längre citat (>100 tecken) och citaten utgör en betydligt större procentdel av hans recensioner. I recensionerna av *Dimman av allt* citeras verket 24 gånger, två gånger citeras även andra av hans verk. Totalt utför detta 19 % av recensionerna. I recensionerna av Lillpers *Silvereskåp* citeras endast det verket, detta sker 14 gånger till en total av 6,5 % recensionerna.

Samma tendens finns för de två nyare verken. I recensionerna av *Svart som silver* citeras verket 26 gånger, andra av Öijers verk 5 gånger och vid ett tillfälle citeras även ett uttalande direkt av Öijer. Sammantaget utgör dessa citat 17 % av recensionerna. Även om *Nu försvinner vi eller ingår* citeras fler gånger (34 gånger mot Öijers totalt 32 citat) utgör de endast 7 % av recensionerna som helhet. Detta påvisar en betydande skillnad i hur verken citeras vilken är avhängig poeterna, inte verken.

I denna del av uppsatsen har behandlingen av verket och poeten beroende av dennes kön utretts. De utmärkande resultat som detta kommit till är att Lillpers recenserades med totalt 35% färre tecken är Öijer, fler manliga recenser än kvinnliga figurerade i undersökningen och att recensenterna tenderade att recensera poeter av samma kön som de själva. Gällande om-/tilltalsord var den tydligaste skillnaden att de kvinnliga recensenterna tenderade att använda endast efternamn i större utsträckning än sina manliga kollegor, medan de manliga tenderade att i större utsträckning använda tredje person singular särskilt då poeten är kvinna. Vid analysen av

mängden citeringar av verken i recensionerna visade sig att Öijer citerades med långt fler tecken än Lillpers vilket satte fokus på hans arbete och framhävde hans roll som yrkesmänniska.

Ny flyttas fokus från behandlingen av poeten till recensenternas språk.

3.2 Att recensera en recensent

I detta avsnitt presenteras den kvalitativa analysen som baseras på den nykritiska metoden av närläsning av texterna för att skönja mönster och avvikelser i bedömningen som eventuellt kan vara kopplade till recensentens och/eller poeten könen. I denna del kommer resultaten vävas samman med viss analys, vilken sedan kommer att fördjupas i 4. ”Diskussion”. På grund av det kvalitativa analysättet kommer inte resultaten att kunna presenteras lika separerat från analysen som i föregående avsnitt.

Här kommer först resultaten av analysen gällande huruvida recensenternas språk skiljer sig åt beroende av kön att presenteras, sedan hur detta språk eventuellt ändras i förhållande till poeten könen och sist redogörs för djupanalysen av de recensioner där samma recensent recenserat bägge poeterna.

3.2.1 Genom olika glasögon

Tidigare i arbetet har olika teorier kring genusstyrt skrivande framlagts. Genom närläsning av recensionerna har några olika tendenser till olika typer av språk beroende av skribentens kön framkommit, och dessa presenteras här.

De manliga skribenterna hade en betydande tendens att uttrycka sig med tvärsäkra uttalanden, både om världen och om poeten de recenserar. Exempel på detta är ”att vara poet är för Öijer” och ”Helt utan den klädsamma ironi som präglat så mycket av tidsandan och medierna de senaste decennierna”.⁵⁸

Männen tenderade också i högre grad att använda läsartilltal i recensionerna. Ofta på ett sådant sätt som innebar att recensenten såg sig som en del av läsargruppen, med pronomen som ”oss” och ”vi”. Samtidigt som de upplät mer plats åt poeten att vara aktiv i recensionen. Detta betyder att när poeten omnämndes var det ofta med uttryck där de utförde någonting, exempelvis ”Lillpers har tillträde till en urscen varpå hon kan framföra sina dikters förvandlingar”.⁵⁹ Ett uttalande där Lillpers är den som är aktiv, som styr det som beskrivs. Detta kan sättas i motsats till när det är

⁵⁸Per-Yngve Andersson (2001-10-11) ”Nedstigningen har skett”, *Nerikes Allehanda*; Paulrud, Anders (2001-10-11)

”Det finns en liten tröst i natten”, *Aftonbladet*

⁵⁹ Andersson, Per-Yngve (2000-08-31) ”En alldeles egen lyster”, *Nerikes Allehanda*

dikterna som beskrivs som de aktiva aktörerna, som i meningen ”Birgitta Lillpers poesi hävdar sammanhang mellan människor, men söker aldrig integration eller harmonisering”.⁶⁰

Några tendenser till mer biografisk tolkning bland manliga recensenter syntes inte i min närläsning, däremot var de betydligt mer benägna till identifikation med poeterna. Detta visade sig i ett mer poetiskt inspirerat språk, en delvis lägre stilnivå då många av recensenterna föll tillbaka till talspråk exempelvis i meningen ”Vi är jämnåriga Öijer och jag. Jag tror jag vet vad han talar om.[...] Vad fan ska man göra då?”⁶¹ eller när Per-Yngve Andersson i *Nerikes Allehanda* redan på förhand försvarar Öijer mot eventuella kritiker med orden ”Kanske är det frestande för någon att bara betrakta Bruno K. Öijer som en samtidens bleke Orfeus, som full av resignation och med nedskruvade anspråk iscensätter sin egen mytologi i dikt. Det skulle i så fall vara ett misstag.”⁶² Hos de manliga recensenterna fanns även en tendens att blanda ihop poeten med verket. Dessa faktorer bidrar till att poeten hamnar mer i fokus hos de manliga recensenterna.

Intressant är att de manliga recensenterna också tenderade att i högre grad sätta poeterna i samband med större strömningar och andra konstarter medan deras kvinnliga kollegor snarare satte dem i samband med andra poeter/författare. Detta skulle kunna vara en rest av det som Williams utreder i *Stjärnor utan stjärnbilder*, att männen oftare sorteras in i större sammanhang är kvinnorna. Kanske har det påverkat recensenternas sätt att tänka, vilka sammanhang de anser vara naturliga att använda.

De kvinnliga recensenterna tenderade i betydligt högre grad att kommentera stil, tema och form, framförallt gällande de senare två var det en väldigt stor skillnad gentemot de manliga recensenterna. Vid en första analys blir slutsatsen att detta helt enkelt motsäger teorin om att män skulle vara mer tekniskt skickliga och att instrumentellt tänkande skulle ligga dem närmare. Men jag menar att även en annan faktor kan spela in, nämligen att denna observans kan tänkas komma från en medvetenhet om att kvinnans ställning som journalist fortfarande inte är självklart professionell, därför är de extra noga med att kommentera tekniska faktorer för att visa sin kunskap.

De kvinnliga recensenterna var också mindre benägna att släppa in poeten i recensionen. Detta till synes på grund av att de i större utsträckning fokuserade på verket, och att de la ned mer tid och plats åt exempelvis de tekniska faktorerna så att det inte fanns plats över.

En likhet mellan manliga och kvinnliga recensenter som påvisats är att det inte visades några större skillnader i användandet av pronomen ”jag” och ”man”, som Siivonen fann i sin

⁶⁰ Tunedal, Jenny (2007-03-09) ”Var tar vi slut?”, *Aftonbladet*

⁶¹ Paulrud, Anders (2001-10-11) ”Det finns en liten tröst i natten”, *Aftonbladet*

⁶² Andersson, Per-Yngve (2001-10-11) ”Nedstigningen har skett”, *Nerikes Allehanda*

undersökning. Det var heller ingen stor skillnad på hur mycket plats recensenten tillät sig själv att ta i recensionen. Detta tyder på att manliga och kvinnliga recensenter anser sig lika viktiga i sina egna omdömen av verken.

Slutsatsen av detta är att de stora skillnader som trädde fram mellan manliga och kvinnliga recensenter är att männen i större utsträckning blandade ihop poeten med verket, och sig själv med poeten. Detta ledde till en bitvis lägre stilnivå. De tenderade i högre grad att tilltala läsarna, använda tvärsäkra uttalanden samt att sätta in poeten/verket i större strömningar. De kvinnliga recensenterna hade större fokus på verket och dess tekniska aspekter, de var mer måna om att skilja på poeten och ”diktjaget” samt att snarare sätta poeten/verket i samband med andra författarskap än strömningar.

Dessa slutsatser bekräftar delvis de teorier som lagts fram tidigare i uppsatsen, att då mäns ord blivit normerande för de skriftliga genrerna tolkas de ofta som sanningen medan kvinnors ord i större utsträckning måste vidimeras, att man tenderar att identifiera sig med den egna gruppen samt att män i större utsträckning sätts in i större litterära sammanhang, och visar en tendens att ha lättare att också sätta in andra i dem. De kvinnliga recensenterna uppvisade en tendens att vara noggrannare med att skilja på poeten och verket. Detta tolkar jag som en uppmärksamhet uppkommen hos dem för att de själva, eller andra kvinnor som de identifierat sig med enligt grupplogiken ovan nämnd blivit bedömda på alltför tunna tekniska grunder och med alltför många biografiska förtecken så som bedömningen av kvinnliga verk länge sett ut.

3.2.2 Samma lika fast olika

En till dimension i bedömningen är att se huruvida manliga och kvinnliga recensenter skriver eller bedömer olika beroende av poetens kön. Jag börjar med att fokusera på hur de kvinnliga recensenternas skrivsätt eventuellt ändrade sig, sedan de manliga.

I de recensioner där kvinnliga recensenter bedömde Öijer fanns några tydliga likheter i hur recensionerna utformades. Recensenternas eget jag var alltid delaktigt och stilnivån var medelhög, ett seriöst och officiellt tonfall. Öijer beskrevs som den som hade kontrollen, han sattes alltid i samband med sin egen produktion samt kopplades på något vis till antiken.

Att hitta likheter i hur de kvinnliga recensenterna bedömde Lillpers var väldigt svårt, då skillnaderna var större än likheterna. Det fanns både exempel på väldigt personligt hållna recensioner, exempelvis Eva Ströms recension i *Svenska Dagbladet* som inleds med beskrivningen av en situation mellan henne och hennes vänner, recensionen fortsätter i ett talspråkligt, nästan

familjärt tonläge exempelvis det återkommande utropet ”En språklig översvämning!”⁶³ som vittnar mer om en personlig förtjusning än en professionell bedömning.⁶⁴ I nästan rak motsats står Agneta Rosendal som recenserade i *Nerikes Allehanda* nästan utan inblandning av någon person alls, varken sig själv eller Lillpers, utan fokuserade i det närmaste fullkomligt på verket.

De enda klara tendenserna om kvinnligt recenserande går att dra då de recenserar män, där poeten bedömdes som inom kontroll, sattes i samband med sin egen produktion och antiken och detta med ett språk av medelhögt stilvärde.

Tendenserna för manliga recensenter var aningen mer komplexa. De manliga recensenter som recenserade Öijer kommenterade samtliga på verkets tekniska aspekter, men i väldigt olika grad, alla utom en (Paulrud för *Aftonbladet*) satte in det i gedigna och myckna sammanhang. Både litterära och populärkulturella sådana. Sedan delar recensenterna in sig i två mycket distinkta riktningar, antingen sker en tydlig personifiering med Öijer, eller så försiggår ett direkt häcklande. Exempel på det senare finns bland annat i Petterson/Grönborgs recension i *Borås tidning*: ”Bruno K Öijers frälsningsprojekt framstår dock som både fånigt och tålmodsprövande, i första hand för att den värld han vill rädda sin underdåniga publik ifrån beskrivs så ytligt och populistiskt.”⁶⁵ Öijer har tagit sig vatten över huvudet och blir en löjlig wannabe-frälsare utan kunskap, till och med de som tror på honom häcklas. Eller är det en ironiserande bild över hur Öijer uppfattar sin publik? I vilket fall går det att koppla till Connells dominans-teori, häcklandet skulle i så fall kunna vara ett utslag av konkurrens gentemot en annan dominant del av gruppen, eller för att slå ned på en svag gren av den egna gruppen.

Gemensamt för de män som recenserade Lillpers verk är att alla har mycket läsartilltal, utom Nilsson som istället låtit sina egna funderingar ta stor plats. Samtliga har teknisk analys av verket och Lillpers bedöms som teknisk, förnyande, i kontroll över sin poesi men samtidigt får hon mycket lite plats i recensionerna och bedöms som passiv. Hon sätts in i några större litterära sammanhang, men endast med en annan författare och det är Lars Norén.

Tendenser hos manliga recensenter är således att de verkar ha lättare att hantera en kvinnlig poet på ett korrekt sätt än en manlig. Anledningarna bakom identifikationen som skett har redan förklarats, men anledningar till häcklandet är svårare att hitta. De fokuserar alla på verkets tekniska aspekter, oavsett poeters kön, men skriver inte i lika stor utsträckning ut den kvinnliga poeten som aktiv. Detta blir ett sätt att ta ifrån henne en del av kontrollen, kanske på grund av dominansproblematiken som tidigare nämnts. De tenderar i högre grad att sätta in manliga poeter i

⁶³ Ström, Eva (2000-08-31) ”Njutningsfull vandring i sällsamt landskap”, *Sydsvenska dagbladet*

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Grönborg, Peter & Persson, Krister (2008-09-18) ”Attityd och ytlig populism”, *Borås tidning*

fler sammanhang, vilket tyder på en seriösare analys samt mer allvarligt tagen och allmänmänskligt tolkad lyrik.

3.2.3 Samma+samma=olika

I ett antal fall recenserade samma recensent ett eller två verk av bägge författarna. Dessa recensioner är extra intressanta att analysera närmare. I detta stycke kommer alltså närmare detaljstudier av de recensionerna att presenteras, uppdelat efter recensent.

Per-Yngve Andersson recenserade båda Öijers verk samt Lillpers *Silverskåp* för *Nerikes allehanda*.

Recensionerna av Öijers båda verk inleds båda med fokus på Öijer och verket. Stilnivån är hög, många tvärsäkra uttalanden förekommer och, framförallt i recensionen av *Dimman av allt*, identifierar sig recensenten till viss del med poeten. Angående *Dimman av allt* skriver Andersson ”Han har sen länge skrivit sig förbi de ytliga poserna och nått en dikt som är både allvarlig och angelägen” och om *Svart som silver* skriver han att ”Han är en gränsöverskridare med integritet och bevarat allvar.”.⁶⁶ Dessa båda citat sätter tydligt Öijer som aktivt subjekt som är i kontroll över sig själv och sin omgivning, samtidigt som allvaret som beskrivs understryker verkens vikt och betydelse. Bägge diktsamlingarna sätts in i såväl stora strömningar som i relation med andra diktare och andra konstyttringar, exempelvis romantisk poesi, rockmusik, Orfeus, Stagnelius och Baudelaire. Även hans tidigare produktion nämns, med titel och utgivningsår i recensionen av *Dimman av allt*, och i recensionen av *Svart som silver* med meningen att Öijer har ”en del förväntningar att leva upp till efter de tre uppskattade samlingar som fått det gemensamma namnet ’Triologin’.”.⁶⁷

Detta i jämförelse med recensionen av Lillpers *Silverskåp* som inte sätts in i några andra sammanhang och endast med Lillpers tidigare produktion mycket ytligt med orden ”Jämförd med tidigare diktsamlingar är *Silverskåp* [...]”.⁶⁸ Både Lillpers som diktare och verket som sådant bedöms alltså som isolerade faktorer.

En annan intressant skillnad är den roll recensenten ger sig själv och det läsartilltal han använder. I recensionen av *Dimman av allt* är bägge dessa faktorer frånvarande. I den andra recensionen av Öijer finns ett ”oss” och ett ”man” medan recensionen av Lillpers verk är full av inkluderande

⁶⁶ Andersson, Per-Yngve (2001-10-11) ”Nedstigningen har skett”, *Nerikes Allehanda*; Andersson, Per-Yngve (2008-09-18) Bruno K Öijer har i dag en unik position inom svensk poesi”, *Nerikes Allehanda*

⁶⁷ Andersson, Per-Yngve (2008-09-18) Bruno K Öijer har i dag en unik position inom svensk poesi”, *Nerikes Allehanda*

⁶⁸ Andersson, Per-Yngve (2000-08-31) ”En alldeles egen lyster” av i *Nerikes Allehanda*

läsartilltal ”som läsare”, ”vi” och även ”man”.⁶⁹ Andersson uppvisar alltså en större benägenhet att närma sig Lillpers läsare, vilket ger recensionen en mer personlig ton. Till detta hör att han inte gör samma distinktion av diktare och diktjag i Lillpers recension som han gör angående Öijer. Detta tyder på en mer biografisk, personlig uppfattning av Lillpers poesi än av Öijer.

Andersson pekar dessutom vid två tillfällen i recensionen av Lillpers verk att hon skulle vara svag, ”där hon har en trygg tillhörighet” och ”rörelser kring ett ömtåligt centrum” vilket understryker den biografiska tolkningen.⁷⁰

Vad gäller de tekniska aspekterna är bedömningen likvärdig, fokus genom alla tre recensionerna ligger på poeten och verket, alla tekniska bedömningar sker och poeterna beskrivs som likvärdigt tekniskt kunniga och i kontroll över sin poesi.

De skillnader i bedömning som syns i Anderssons recensioner är en generellt högre stilnivå gällande Öijers verk, långt fler strömningar och författar nämns, mindre läsartilltal men en viss tendens till personifikation med poeten. Vad gäller den tekniska bedömningen av verken är den lika. Tonen i recensionen av *Silverskåp* är mer personlig med mer läsartilltal och större benägenhet att blanda ihop poeten med verket, en dragning åt biografisk tolkning.

Eva Ström recenserade *Silverskåp* och *Dimman av allt* för Sydsvenska dagbladet. Recensionen av Lillpers verk har en tydlig personlig ton, vilket märks redan i inledningen till första stycket: ”En språklig översvämning!” vilket sedan upprepas ytterligare en gång i stycket, ger intrycket av ohämmad, personlig förtjusning.⁷¹ Intrycket är snarare att sitta och prata med Ström och hennes vänner än att läsa en recension i en dagstidning. Detta kan tyda på en personifikation mellan Ström och Lillpers.

Poesin beskrivs som djupt personlig, vilket sätter en grundsten för biografisk tolkning. Detta styrks av flera uttalanden om Lillpers hembygd, detta behöver inte nödvändigtvis vara taget ur intet då diktsamlingen faktiskt rör sig i de trakterna. Lillpers egen tidigare produktion nämns med titel, sätts även i samband med Elisabeth Rynell, Robert Kangas, Lotta Lotass, Katarina Frostenson, Ann Jäderlund, Sara Lidman, Eva Stina Byggmästar och Sirkka Turkka. Inte mindre än sju andra författarskap! Dessutom anses hon anknyta till ”den glesbygdsvåg som går genom den svenska litteraturen” således både till samtiden och till ett större litterärt sammanhang.⁷²

Ström väjer inte från att använda ”jag” i meningar som ”jag tror” ”hittar jag”⁷³ i någondera av recensionerna, men gällande recensionen av Öijers verk är dessa sparsamma. Det är en modest

⁶⁹ Andersson, Per-Yngve (2000-08-31) ”En alldeles egen lyster” av i *Nerikes Allehanda*

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ström, Eva (2000-08-31) ”Njutningsfull vandring i sällsamt landskap”, *Sydsvenska dagbladet*

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

recensent. Generellt är tonen i recensionen av Öijers verk på en medelhög stilnivå. Verket, eller snarare uppläsningarna av det jämförs med Mozarts Sanctus och Emma Krikbys sopran i en opera av Vivaldi. Stora sammanhang, som dessutom sträcker sig över konstgränserna och över lång tid. Att Mozart och Vivaldi här nämns med enbart efternamn medan Kirkby nämns med bägge får tänkas ha att göra med att kompositörernas är kända för nutiden enbart med sina efternamn medan en samtida operasopran kanske inte är lika känd för alla. Genus torde här inte spela in.

I ett stycke i slutet av recensionen är genusskillnaderna desto tydligare. Här anser Ström Öijer återknyta till den metaforrika ”surrealismens bildberusning” som var signifikant i lyriken innan 80-talet.⁷⁴ Han ställs mot ”tongivande [...] Katarina Frostenson” och liknas med Tranströmer.⁷⁵ Detta är ett mycket intressant parti. Dels sätts Öijer i samband med diverse strömningar och författarskap, dels tycker Ström att det är av nöden att presentera en långvarig, kvinnlig poet och Akademiledamot med både för och efternamn. Inget fel i det om hennes poetkollega Tomas Tranströmer hade klarat sig utan förnamn. Hans ställning framkommer på detta vis som mer självklar än Frostenson och enda anledningen jag kan se till detta är att de har olika kön.

Den stora skillnaden i Ströms bedömning är tonläget. I recensionen av Lillpers är tonen personlig, personifikation verkar förekomma samt tendenser till biografisk tolkning. Bägge poeterna sätts i samband med andra författare, men Öijer även med andra konstformer och strömningar.

Hanna Nordenhök är den tredje och sista recensenten som recenserat verk av båda poeterna. I inledningen av recensionen av *Nu försvinner vi eller ingår* är poeten i fokus, samtidigt som recensenten. Detta syns i orden ”Det har, tänker jag, att göra med hennes dikters starka längtan efter sanning.”⁷⁶ Det är anmärkningsvärt att sätta sig själv som recensent i fokus så tidigt i recensionen, det ger texten som annars har en medelhög stilnivå en personligt hållen prägel. Detta blir ännu tydligare i och med att verket inte nämns förrän på rad 15 i recensionen. Recensenten närmar sig läsaren, och kanske även poeten, med det upprepande tilltalet ”våra [...] vi [...] varandras” på ett ställe i recensionen.⁷⁷ Förutom detta förekommer inga läsartilltal.

I recensionen av Öijer finns inga läsartilltal alls, däremot är Nordenhöks eget ”jag” närvarande för att markera hennes egna reflektioner. Detta utan att lägga samma fokus på det egna jaget som i recensionen av Lillpers.

Silnivån är medelhög med undantag för inslag av ord med mycket lågt stilvärde, exempelvis ”heroinluddigt”. I bägge recensionerna är verket och författarskapet i fokus, verkets tekniska aspekter går i bägge fallen genom grundligt. Det som däremot fattas är referenser utåt. I ingetdera

⁷⁴ Ström, Eva (2001-10-11) ”Dikt som brinner”, *Sydsvenska dagbladet*

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Nordenhök, Hanna (2007-03-08) ”Frågor utan svar”, *Sydsvenska dagbladet*

⁷⁷ Ibid.

av fallen sätts varken poeten eller verket in i något större sammanhang annat än med ord som ”elegiska betraktelser” som kopplar Öijer i närhet till antika berättelser och ”naturlyrik” som genom läsarens associationer kan sätta Lillpers i samband med andra poeter. Öijers tidigare produktion nämns med titel och årtal.

Nordenhök skiljer nogsnamt på poeten och diktjaget gällande Öijers verk, men inte angående Lillpers. Där är det tvärtom ”ett omiskännligt Lillperskt landskap” som dikterna rör sig i.⁷⁸

I recensionen av *Svart som silver* gör Nordenhök någonting intressant, hon är den enda recensenten av *Svart som silver* som kommenterar författarporträttet som finns i verket. ”Från författarporträttet på fliken gnistrar korblicken, inramad av det välbekanta hårburret och en kritstrecksrandig kostym.”⁷⁹ Hon beskriver vad hon ser, två saker lägger hon till själv. Det är en korblick som gnistrar, detta inbjuder till tolkningar av Öijer som intelligent men kanske aningen avståndstagande, lurig. Hårburret anges som välbekant, det är egentligen inget värdebaserat ord utan spelar kanske snarare Öijers uppbyggande av sig själv som en avstickande person i händerna. Hur hon kommenterar känns mindre viktigt än att hon gör det, trots att hon gör en så distinkt separering av Öijer och poeten så känner hon att hon ändå måste kommentera fotot. Visserligen är fotot på fliken för att fästa uppmärksamheten på Öijers utseende, och det är också i den andan som Nordenhök lämnar bilden, ”Öijer blir med andra ord – mer eller mindre – Öijer.”⁸⁰ Efter den kommentaren återvänder Nordenhök snabbt till hans poesi igen.

I Nordenhöks recensioner är det svårare att hitta några klara, genusbaserade skillnader. Tonfallet är något mer personligt i recensionen av Lillpers, och hennes tidigare produktion kommenteras inte. I recensionen av Öijer kommenterar Nordenhök författarporträttet vilket skulle kunna ge personen Öijer väl stor plats, men sättet hon gör det på håller kommentaren på en professionell, angelägen nivå. Fokus i bägge recensionerna ligger på verkens tekniska aspekter.

⁷⁸ Nordenhök, Hanna (2007-03-08) ”Frågor utan svar”, *Sydsvenska dagbladet*

⁷⁹ Nordenhök, Hanna (2008-09-20) ”Skarpa blickar bakåt”, *Aftonbladet*

⁸⁰ Ibid.

4. Diskussion

Syftet med detta arbete är att utreda huruvida genusnormativa tendenser påverkar bedömningen av lyrikverk, detta både i förhållande till poetens och till recensentens kön. Detta har utforskats med hjälp av både en kvantitativ och en kvalitativ analys utifrån en analysram med fyra huvudpunkter; tekniska aspekter, hur poeten om-/tilltalas, mängden citeringar och benägenheten att sätta in verket/poeten i olika sammanhang. Den kvantitativa analysen har haft som huvudsyfte att reda ut hur poeten och verket behandlats i recensionerna, medan arbetet i den kvalitativa analysen fokuserat mer på hur de olika områdena tar sig uttryck beroende av recensentens kön, och hur poetens kön spelar in i detta.

Ett första iögonfallande faktum är att Lillpers recenserar med totalt 4596 tecken färre än Öijer, detta tyder på att den kvinnliga lyriken fortfarande bedöms som mindre viktig än den manliga. Den får mindre plats vilket dels gör att den syns mindre, det lämnas även mindre utrymme för recensenten att göra en kvalitativ recension. Dessutom skickar det signaler från tidningen till läsaren att den manliga lyriken är viktigare än den kvinnliga.

Vid närmare studier visar sig mönster i vem som recenserar vem. Öijer recenserades av 7 män och 2 kvinnor, Lillpers av 4 män och 5 kvinnor. Det finns alltså en tendens att poeten recenserar av en recensent av samma kön som poeten själv, vilket har lett till att det i undersökningen förekom fler manliga recensenter än kvinnliga, 11 mot 7. Detta kan dels förklaras med kvinnans sena intåg i journalistiken, vilket gjort att de fortfarande inom yrket är den mindre gruppen. Samtidigt har kvinnan i journalistiken, precis som inom litteraturvetenskapen, länge verkat inom speciella "kvinnofält" med det man kallar "mjuk" journalistik, familje- och hälsofrågor exempelvis.⁸¹ Litteraturbedömning är ett arbete som kan tänkas kräva många av de egenskaper som traditionellt setts som manliga, exempelvis det rationella och ifrågasättande, vilket talar för att fler män skulle anses och anse sig lämpligare som recensenter än kvinnor. Skillnaden mellan antalet kvinnliga och manliga recensenter är dock inte tillräckligt stor för att nödvändigtvis tyda på ojämnlighet, det kan också handla om slump.

En tydlig tendens som uppvisats är den identifikation som ibland sker mellan recensenten och poeten, och bara då de har samma kön. Detta bekräftar den teori som läggs fram av Connell; att man söker bekräftelse inom den egna gruppen. Han lägger visserligen bara fram teorin gällande män, att de som dominant grupp skulle tendera att söka bekräftelse hos andra dominant, men då de kvinnliga och de manliga recensenterna identifierade sig med poeterna i samma mån, kan denna teori utvidgas för att gälla även den, enligt Connell, icke-dominanta gruppen kvinnor.

⁸¹ Nordberg, 1993, s. 51

Oavsett om tendensen beror på grader av dominans eller inte så tenderar recensenterna att identifiera sig med poeter av samma kön vilket i hög grad påverkar bedömningen, vilket syntes väldigt tydligt i exemplet Ström som recenserat bägge poeterna, men bara identifierat sig med Lillpers, och därigenom fick recensionen av henne ett personligare tilltal, lägre stilnivå och tendens till biografisk tolkning. Samma sak noterades i Anderssons recensioner av bägge poeterna, men där identifieringen bara skedde gentemot Öijer. Detta syns även i utredningen av om- och tilltalsord.

Öijer om-/tilltalades betydligt oftare i recensionerna, oavsett kön på recensenten. Detta kan vara ett tecken på vad jag skulle kalla en passiv biografisk tolkning av hans verk, när det egentligen är verket som skall recenseras så tenderar recensenten att låta hans egen person komma i vägen. Då verket alltså får mindre plats skulle detta kunna leda till att bedömningen blir mindre kvalitativ.

Han om-/tilltalades dessutom till största delen med 3:e person singular, vilket i sig inte går direkt att koppla till någon genusproblematik, men som givit recensionerna mer talspråklig karaktär språkmässigt vilket lett till en generellt något lägre stilnivå. Det faktum att Lillpers oftare än Öijer omtalades med yrkestitel och att han dessutom vid två tillfällen blev omtalad med endast förnamn är intressanta faktorer som understryker att Öijer i mindre mån blev direkt omtalad som yrkesperson. Bruket av endast förnamn understryker detta med sin informella och personliga prägel. Detta talar mot den traditionella bedömningen av kvinnliga verk som närmare personen bakom än de manliga.

Lillpers om-/tilltalades dubbelt så ofta som Öijer med både för och efternamn. Hon omtalades även oftare med yrkestitel. Inte en gång användes endast hennes förnamn. Detta ger intrycket av en seriös bedömning där Lillpers, gällande om-/tilltal, genomgående behandlades som en officiell yrkesperson. Recensenten ställde sig på distans gentemot Lillpers, en respektfull distans.

Att citera verket som är föremål för recensionen är ett sätt att låta poesin tala för sig själv, vilket också sätter poeten som yrkesmänniska i fokus istället för privatpersonen. Analysen påvisar att Öijers verk citerades i betydligt högre grad än Lillpers vilket leder till slutsatsen att recensenterna behandlade honom mer som yrkesperson än henne. Detta motsäger dock det mindre professionella tilltalet som nämns ovan. En slutsats som kan dras av dessa två motsägelsefulla fakta är att oavsett i vilken roll så får Öijer större plats som aktiv aktör i recensionerna, vilket går att härleda till tidigare nämnd traditionell syn på mannen som aktiv och kvinnan som passiv.⁸²

En markant skillnad i användandet av om-/tilltalsord gällande recensentens kön är att de kvinnliga recensenterna oftare använde för- och efternamn, bara efternamn eller yrkestitel än de manliga.

⁸² Ibid., s. 55

Särskilt tydligt var denna skillnad gällande Lillpers, som alltså oftare än Öijer omtalades med efternamn eller yrkestitel av de kvinnliga recensenterna än av de manliga. De manliga recensenterna å andra sidan tenderade att i betydligt högre grad än de kvinnliga att använda 3:e person singular. De kvinnliga recensenterna hade benägenhet för att använda ett mer respektfullt och professionellt sätt att om-/tilltala poeterna, särskilt Lillpers, medan de manliga recensenterna hade ett mer informellt, avslappnat om-/tilltalsätt. Denna slutsats tillsammans med tidigare noterade tendens att en personifikation mellan manliga recensenter och Öijer samt kvinnliga recensenter och Lillpers var vanligt förekommande, leder till slutsatsen att även ifall vissa av de kvinnliga recensenterna till viss del personifierade sig med Lillpers så höll de fortfarande generellt en stilmässigt och om-/tilltalsmässigt korrekt ton. Medan de manliga recensenterna, oavsett om de personifierade sig med poeten eller inte, höll ett mer informellt tonläge gentemot dem.

En slutsats som kan dras av detta är att de kvinnliga recensenterna varit mer observanta, och lagt mer vikt vid, hur de omtalade poeten. Detta kan kopplas till den tidigare nämnda tendensen hos kvinnliga journalister att vara mer observanta på sociala orättvisor än män i sina arbeten, samt de studier som visar att kvinnor ofta har en högre språklig nivå än män. Ett mer välutvecklat språk gör säkerligen att det ligger närmare till att fundera över och korrigera slentrianmässigt språkbruk.⁸³

De manliga recensenterna använde i högre grad läsartilltal i recensionerna. Ofta på ett sådant sätt som innebar att recensenten såg sig som en del av läsargruppen, med pronomen som ”oss” och ”vi”. Detta inkluderande av läsaren tyder på att han sätter sig på samma nivå med dem, han är ett med dem och inte en upphöjd smakdomare.

Siivonens teori om att kvinnor skulle vara mer benägna att använda det mer diffusa ”man” än det självbegränsande ”jag” tillbakavisas av denna undersökning då inga mönster som tyder på att det skulle finnas någon skillnad i användandet av dessa två ord som skulle vara avhängig recensentens kön har funnits. Däremot finns en tydlig tendens hos manliga poeter att uttrycka sig tvärsäkert om både poeten och sakernas varande, där de kvinnliga recensenterna tenderade att uttrycka sig med mer förbehåll eller vidimerande. Detta bekräftar att teorin om att det manliga språket traditionellt lätt skulle förväxlas med sanningen lever kvar även hos dagens skribenter.⁸⁴ Att mannen länge dominerat de skrivande yrkena gör att detta ytterligare har kunnat vävas in i hur text uppfattas, normerna för manligt språk, och alltså för genrerna, är att orden som skrivs för det mesta är sanningen därför kan uttalanden som kanske egentligen borde innehålla antingen vidimerande eller förbehåll passerar utan protest.

⁸³ Ibid., s. 50

⁸⁴ Beauvoir, 1995, s. 120

På en mängd olika sätt har här påvisats skillnader i hur recensenter skriver och hur de bedömer poeter utifrån deras kön. I vissa fall bekräftas genusnormativa tendenser, exempelvis i de manliga recensenternas sätt att uttrycka sig mer tvärsäkert än sina kvinnliga kollegor. De genusnormativa tendenserna bekräftades även i det dubbla förhållandet till Öijer; citeringarna som gav intryck av en professionell hållning gentemot honom och verket och den stora plats han fick i recensionerna vilket gav intrycket av en mer personligt fokuserad bedömning. I slutändan ledde denna dubbla hållning till att han fick mer plats som aktiv aktör än Lillpers. Också det faktum att Lillpers kortare recensioner och att fler män än kvinnor figurerade som recensenter bekräftar dessa tendenser.

Överlag skedde identifikation mellan recensent och poet i de fall de hade samma kön ofta, och detta ledde i de fallen till en lägre stilnivå och tendenser till biografisk tolkning, dock verkade de kvinnliga recensenterna mer observanta för detta faktum och effekterna på recenserandet verkade inte lika stort för dem.

Denna uppsats syftade till att svara på frågan: Skiljer sig bedömningen av ett lyrikverk och hur bedömningen skrivs åt beroende av poeten och recensentens kön? Och svaret på frågan är ja, men det är inte ett okomplicerat ja. Skillnaderna visar sig på en mängd olika, motsägelsefulla sätt som inte kan sammanföras till att någon grupp vore förtryckt eller fullkomligt styrd av ett normtänkande kring vad som är manligt och kvinnligt. Det som har visat sig är att vissa tydliga skillnader i hur recenserandet av två lyrikverk av poeterna Birgitta Lillpers och Bruno K Öijer endast går att härleda till deras eller recensenternas kön.

De flesta av dessa resultat går att härleda tillbaka till teorier om manligt och kvinnligt, deras ställning i samhället och kring genusstyrt skrivande, exempelvis identifikationen mellan recensent och poet. Samt att Lillpers fick 35% kortare recensioner och att de manliga recensenterna tenderade att uttrycka sig mer tvärsäkert än sina kvinnliga kollegor. Andra direkt motsade dessa teorier såsom att de kvinnliga recensenterna generellt höll en mer professionell ton, fokuserade mer på verkets tekniska aspekter och att ingen tydlig tendens till mer biografiskt riktad tolkning av Lillpers verk framkom. Även om resultatet visar att de genustendenser som upptäckts i de undersökta recensionerna både bekräftar och dementerar traditionella synsätt på män och kvinnor i samhället och inom litteraturen visar det otvivelaktigt på att kön och genus spelar roll då lyrikverk bedöms och recensioner skrivs i tidningarna idag.

5. Avslutning

Skriftspråket är i kris! Tidningsdöden går in i ett nytt skede! Förlagsbranschens ekonomiska tillstånd allt sämre! I dessa tider av kris är det extra viktigt att syna de områden som drabbats av

den, vilket är vad jag gjort i detta arbete. Utifrån recensioner av två verk av poeterna Birgitta Lillpers och Bruno K. Öijer har en kvantitativ analys med grund i den tematiska kritikens teori om hur detaljstudier kan skönja stora mönster utförts för att reda ut hur poeten behandlas i verket. De viktigaste strukturerna som framkom där var att recensionerna av Lillpers verk fick mindre plats i tidningarna samt att Öijers verk citerades i mycket större omfattning än Lillpers.

Också en kvalitativ analys har utförts, denna med den nykritiska metoden av närläsning för att söka finna ut om skillnader i recensenternas språk beroende av kön kunde påvisas, de mest signifikanta resultaten av denna analys är att de manliga recensenterna tenderade att uttrycka sig mer tvärsäkert och med något lägre stilnivå än de kvinnliga, som i sin tur höll en mer professionell ton och i större grad fokuserade på verkens tekniska aspekter.

Dessa resultat visar olika uppfattningar om vilka normer som bör styra kvinnor och män som funnits i samhället och i den litterära världen fortfarande spelar roll i bedömningen av lyrikverk i tidningarna idag.

Litteraturlista:

- Andersson, Carl Erland (2008-09-20) "Ett provisorium", *Göteborgs-Posten*
- Andersson, Per-Yngve (2000-08-31) "En alldeles egen lyster", *Nerikes Allehanda*
- Andersson, Per-Yngve (2001-10-11) "Nedstigningen har skett", *Nerikes Allehanda*
- Andersson, Per-Yngve (2008-09-18) ["Bruno K Öjjer har i dag en unik position inom svensk poesi"], *Nerikes Allehanda*
- Beauvoir, Simone de, *Det andra könet*, Ny pocketutg., PAN/Norstedt, Stockholm, 1995
- Bergsten, Staffan, *Lyrikläsarens handbok*, Studentlitteratur, Lund, 1994
- Björck, Amelie (2007-03-15) "Med blicken rakt mot gränsen", *Göteborgs-Posten*
- Brunner, Andreas (2008-09-18) "Mörker med lyskraft", *Sydsvenska dagbladet*
- Bäckström, Lars. "Manlige deltagarens redovisning" i Westman Berg, Karin & Paget, Birgitta (red.), *Kvinnor och skapande: en antologi om litteratur och konst tillägnad Karin Westman Berg*, Författarförl., Stockholm, 1983
- Connell, Raewyn, *Maskuliniteter*, 2. uppl, Daidalos, Göteborg, 2008
- Downing, John, Mohammadi, Ali & Sreberny, Annabelle (red.), *Questioning the media: a critical introduction*, 2. ed., Sage, Thousand Oaks, Calif., 1995
- Eagleton, Terry, *En essä om kultur*, Daidalos, Göteborg, 2001
- Edin, Anna. "Kritstreckskostymen från helvetet: Om konstruktionen av Tiina Rosenberg som politisk persona" i Vesterlund, Per (red.), *Mediala hierarkier*, [Avdelningen för medier, kommunikation och film, Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap, Högskolan i Gävle], Gävle, 2007
- Edström, Maria. "Kön i journalistikforskningen" i Ney, Birgitta (red.), *Kraftfält: [forskning om kön och journalistik]*, Stockholms univ., Inst. för journalistik, medier och kommunikation, Stockholm, 1998
- Ekenstam, Claes. "Historisk mansforskning" i Ekenstam, Claes (red.), *Rädd att falla: studier i manlighet*, Gidlund, Stockholm, 1998
- Engström, Kerstin, *Genus & genrer: forskningsanknutna genusdiskurser i dagspress*, Institutionen för kultur- och medievvetenskaper, Umeå universitet, Diss. Umeå : Umeå universitet, 2008, Umeå, 2008
- Grönborg, Peter & Persson, Krister (2008-09-18) "Attityd och ytlig populism", *Borås tidning*
- Herz, Marcus & Johansson, Thomas, *Maskuliniteter: kritik, tendenser, trender*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2011
- Hirdman, Yvonne, *Genussystemet: teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning*, Maktutredningen, Uppsala, 1988

- Hultén, Britt. "Kön, kontext och gestaltning: från 1930-tal till 1990-tal" i Carlsson, Ulla (red.), *Nordisk forskning om kvinnor och medier*, NORDICOM-Sverige, Göteborg, 1993
- Kittang, Atle. "Tematisk kritik" i Kittang, Atle (red.), *En introduktion till den moderna litteraturteorin*, Symposion, Eslöv, 1997
- Kleberg, Madeleine. "Feministisk teoribildning och medieforskning" i Carlsson, Ulla (red.), *Nordisk forskning om kvinnor och medier*, NORDICOM-Sverige, Göteborg, 1993
- Lillpers, Birgitta, *Nu försvinner vi eller ingår: dikter*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 2007
- Linneberg, Arild. "Formalism och strukturalism" i Kittang, Atle (red.), *En introduktion till den moderna litteraturteorin*, Symposion, Eslöv, 1997
- Linneberg, Arild. "Litteratursociologi, marxism och nyhistorism" i Kittang, Atle (red.), *En introduktion till den moderna litteraturteorin*, Symposion, Eslöv, 1997
- Nilsson, Lars-Inge (2007-03-25) "Förtätad och gles bygd", *Borås tidning*
- Nordberg, Karin. "Bakslag och barrikader: Historia och kön i medieforskningen" i Carlsson, Ulla (red.), *Nordisk forskning om kvinnor och medier*, NORDICOM-Sverige, Göteborg, 1993
- Nordenhök, Hanna (2007-03-08) "Frågor utan svar", *Sydsvenska dagbladet*
- Nordenhök, Hanna (2008-09-20) "Skarpa blickar bakåt", *Aftonbladet*
- Ohlsson, Jesper (2001-10-11) "Motståndslösa dikter i väl uppkörda spår", *Svenska dagbladet*
- Ohlsson, Jesper (2000-08-31) "Egensinniga ordfogar", *Svenska Dagbladet*
- Olsson, Bernt & Algulin, Ingemar, *Litteraturens historia i Sverige*, 5., [rev. och utök.] uppl., Norstedt, Stockholm, 2009
- Paulrud, Anders (2001-10-11) "Det finns en liten tröst i natten", *Aftonbladet*
- Rosendal, Agneta (2007-03-14) [" I Lillpers Nu försvinner vi eller ingår är det gränsen som är central"] *Nerikes Allehanda*
- Ringgren, Magnus (2000-08-31) "Något som borde angå oss men som vi inte riktigt begriper ännu", *Aftonbladet*
- Rydén, Per, *Domedagar: svensk litteraturkritik efter 1880*, Avd. för pressforskning, Litteraturvetenskapliga institutionen, Univ., Lund, 1987
- Skei, Hans H. "Receptionestetik och reader-response-kritik" i Kittang, Atle (red.), *En introduktion till den moderna litteraturteorin*, Symposion, Eslöv, 1997
- Strand, Hans. "Att forska om språk och kön: två strategiska val" i Ney, Birgitta (red.), *Kraftfält: [forskning om kön och journalistik]*, Stockholms univ., Inst. för journalistik, medier och kommunikation, Stockholm, 1998
- Ström, Eva (2000-08-31) "Njutningsfull vandring i sällsamt landskap", *Sydsvenska dagbladet*
- Ström, Eva (2001-10-11) "Dikt som brinner", *Sydsvenska dagbladet*

Siivonen, Jonita, *Nytänkare, finstämda lyriker och kvinnor: språklig asymmetri : en studie i det journalistiska språket ur könsperspektiv*, SSKH, Helsingfors, 1994

Tunedal, Jenny (2007-03-09) ”Var tar vi slut?”, *Aftonbladet*

Wadbring, Ingela, *Journalistikens kommersialisering - mera myt än sanning?: innehållets förändring i svensk dagspress 1960-2010*, Stiftelsen Institutet för mediestudier (Sim(o)), Stockholm, 2012

Williams, Anna, *Stjärnor utan stjärnbilder: kvinnor och kanon i litteraturhistoriska översiktsverk under 1900-talet*, Gidlund, Stockholm, 1997

Åström, Kenneth (red.), *Termlexikon i litteraturvetenskap: från A till Ö*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2008

Öijer, Bruno K., *Svart som silver*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 2008

Elektroniska källor:

[Kulturjournalistik] www.ne.se, Sökord: kulturjournalistik. (2013-04-24)

[Svensk dagspress] <http://www.dagspress.se> (2013-02-21)

[Branchrapport 2011] <http://www.forlaggare.se> (2013-02-21)